

**TOKİ
ANADOLU LİSESİ**

**TARİH BİLİMİNE GİRİŞ
VE
İLK ÇAĞ UYGARLIKLARI**

**HAZIRLAYAN
HÜSEYİN GÜNDÜZ**

ÜNİTE: TARİH BİLİMİNE GİRİŞ VE İLKÇAĞ UYGARLIKLARI

TARİH NEDİR?

- ✓ Tarih, insanların geçmişteki her türlü faaliyetlerini, olayların birbirleriyle olan ilişkilerini, sebep-sonuç ilişkisi içerisinde yer ve zaman göstererek belgelere dayandırarak objektif olarak inceleyen sosyal bir bilim dalıdır.

DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN UNSURLAR

- Yer
- Zaman
- Sebep-sonuç ilişkisi
- Belgeler
- Objektiflik

Uyarı : Bazı yıllarda tanımla ilgili duruma dayalı yorum soruları sorulmaktadır.

Soru 1:

Tanım: tarih insan topluluklarının geçmişteki yaşayışlarını, uğraşlarını, birbiriyle olan ilişkilerini yer ve zaman göstere- rek, neden-sonuç ilişkileri içerisinde inceleyen bir bilimdir.

Durum: İslamiyet'in hızlı yayılmasında, diğer din ve inançlara karşı gösterilen hoşgörünün payı büyüktür. Avrupa'da ve Asya'da ezilmiş ve horlanmış insanlar, müslümanları kurtarıcı olarak karşıladılar.

**Yukarıda verilen durumda tarihin tanımında yer alan öğre-
lerden hangisine değinilmemiştir?**

- A) İnsan ilişkileri
B) Neden-sonuç ilişkileri
C) Yer
D) İnsan topluluklarının yaşayışları
E) Zaman (1996-ÖSS)

TARİHİN KONUSU

⇒ İnsanların her türlü faaliyetleri tarihin konusunu oluşturur. Daha geniş bir ifade ile tarih geçmişte yaşayan insanların dini, siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel vb. faaliyetlerini konu edinir. Tarihin konusunu tek kelime ile ifade edersek **İNSAN**'dır.

OLAY VE OLGU KAVRAMLARI

Olay: Hayat içerisinde tek tek meydana gelen ve belirli bir süre içerisinde başlangıç ve bitiş tarihleri belli olan ,belirli bir zaman ve mekanda gerçekleşen tekrarlanması

mümkün olmayan kısa süreli gelişmelere tarihi olay denir. Olaylar gözlemlenebilir somut gelişmelerdir.

Olgu: Aynı türdeki olayların bir bütün olarak anlatılması için kullanılan sürekli ve soyut olarak kullanılan başlangıç tarihi belli olup bitiş tarihi belli olmayan genel ifadelere verilen isimdir.

OLAY	OLGU
İstanbul'un Fethi	Anadolu'nun Türkleşmesi
Fransız İhtilali	Milliyetçilik Akımı
Malazgirt Savaşı	Sanayileşme
Lozan Antlaşması	Türklerin müslüman olması
Buharlı Makinenin İcadı	Türkiye'nin Çağdaşlaşması

Olay ve olgu kavramları düşünüldüğünde aşağıdakilerden hangisi tarihî bir olguya örnek gösterilebilir?

- A) İstanbul'un fethedilmesi
- B) Türkiye'nin çağdaşlaşması
- C) Malazgirt Savaşının kazanılması
- D) Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması
- E) Pearl Harbour baskınının yapılması

(2012 - LYS)

TARİHİ OLAYLARIN GENEL ÖZELLİKLERİ

- ❖ İnsan topluluklarını etkiler.
- ❖ Tarihi olaylar belirli bir zaman ve mekânda gerçekleşmiştir.
- ❖ Tarihi olaylar devamlıdır. Aralarında neden-sonuç ilişkisi vardır. Bir olay kendinden önceki olayın sonucu ve kendisinden sonraki bir olayın sebebidir. Olaylar bir zincirin halkası gibi bir birine bağlıdır.

ÖRNEK:

Malazgirt Savaşı → Haçlı Seferleri

↓
Sonuç

↓
Sebeup

- ❖ Tarih ;olayları sebep-sonuç ilişkisi içerisinde incelediğinden dolayı bilimsellik özelliği ağır basar.(Determinizm ilkesi)
- ❖ Zaman, mekân ve kişiler sürekli değiştiği için tarihi olayların aynı şekilde birebir tekrar etmesi mümkün değildir. Bundan dolayı tarih araştırmalarında **deney ve gözlem** yöntemleri kullanılmaz.

- ❖ Kaynaklarla belgelenir. Tarihi olaylar efsane, masal ya da hikâye değildir. Olaylarda objektiflik ön planda olmalıdır. Söz uçar yazı kalır mantığı ön planda tutulur.
- ❖ Belirli bir yasası yoktur. Tarihi meydana getiren toplumların yaşantısı, değer yargıları, inanç sistemlerinin farklı olması tarihin yasalarının oluşmasını da engellemektedir. Fen bilimleri ve matematik gibi bilimlerde kullanılan formül veya diğer bilimlerdeki değişmez sabit kurallar tarih bilimi için geçerli değildir.
- ❖ Tarihi olaylar günümüz değer yargılarına göre değil yaşandığı dönemin şartlarına göre değerlendirilmelidir. Günümüz değer yargılarına göre yapılan her türlü değerlendirmeler yanlış sonuçlar doğurabilir. Tarihi olayları meydana geldiği dönemin şartlarına göre değerlendirmek tarihe objektiflik kazandırır.
- ❖ İncelenen olayla ilgili kaynakların tarafsızlığının oluşması, konunun net olarak tüm sonuçlarını inceleyebilmemiz için mutlaka olayın meydana geldiği an itibarı ile üzerinden belli bir süre geçmelidir.
- ❖ Olayın geçtiği yerde araştırma yapılmalıdır.(saha çalışması)
- ❖ Tarihi olaylar kesin olmayıp her an değişebilir.Tarihi belgeler gün yüzüne çıktıkça bazı bilgiler değişebilir. Tarihin değişebilirlik özelliği yeni araştırma kapılarını sürekli açık tutmaktadır.

Örnek:

Alacahöyük'te bulunan ve MÖ 2500 yıllarına ait olan kılıç, dünyanın en eski kılıcı olarak bilinmekteyken 1996 yılında Malatya yakınlarındaki Aslantepe kazı bölgesinde bir prens veya yönetici mezarının içinde, MÖ 3300 - 3000 yıllarına ait, üzerleri işlemeli kılıçlar bulunmuştur.

Tarihte, sürekli görülen hiçbir şey değişikliğin etkisinden kurtulamaz. Ne kadar birdenbire ve şiddetli olursa olsun hiçbir değişiklik de dün ile bugün arasındaki sürekliliği bozmaz.

Yalnız bu görüşe dayanarak,

- Tarih kanıtlayabildiği olayları anlatır.
 - Tarihte hiçbir olay aynen tekrarlanmaz.
 - Tarihî bir olay, kendinden sonraki tarihî olayı etkiler.
- yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

(2007-ÖSS Sos-1)

İnsan topluluklarının geçmişte yaşadıkları olayları yer ve zamangöstererek, neden-sonuç ilişkisi içinde inceleyen bilim dalına tarih denir.

Buna göre tarih bilimi hakkında aşağıdaki yargılardan hangisine varılamaz?

- A) Tarihi olaylarda yer ve zaman önemlidir.
B) Tarih biliminde neden-sonuç ilişkisi önemlidir.
C) Tabii bilimler gibi kanunları vardır.
D) Tarihi olaylar insanların eseridir.
E) Tarihi olaylar doğru olarak aktarılmalıdır.

(2006 - PMYO)

Tarihte, sürekli görülen hiçbir şey değişikliğin etkisinden kurtulamaz.

Ne kadar birdenbire ve şiddetli olursa olsun hiçbir değişiklik de dün ile bugün arasındaki sürekliliği bozmaz.

Yalnız bu görüşe dayanarak,

- Tarih kanıtlayabildiği olayları anlatır.
- Tarihte hiçbir olay aynen tekrarlanmaz.
- Tarihî bir olay, kendinden sonraki tarihî olayı etkiler.

Yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

(2007 - ÖSS)

Aşağıdakilerden hangisi tarihi olayların araştırılmasında başvurulacak yollardan biri olamaz?

- A) Kronoloji ve coğrafyadan yararlanma
B) Kaynak taraması yapma
C) Buluntuları inceleme
D) Deney yapma
E) Olaylar arasında ilişki kurma
(1988-ÖSS)

Bir tarihi olayda rolü olanların katkılarının doğru olarak değerlendirilmesi için aşağıdakilerden hangisinin göz önünde tutulması gerekir?

- A) Olayın geçtiği zamandaki koşulların
B) Başka olaylarla benzerliklerin
C) Olayla ilgili değişik yorumların
D) Olaydan sonra kaç yıl geçmiş olduğunun
E) Eleştirinin yapılmış olduğu günün koşullarının
(1986-ÖSS)

TARİH BİLMİNİN YÖNTEMİ

Yöntem: Bir sonuca ulaşmak amacıyla bilim, mantık ve tecrübelerle dayanarak izlenen araştırma şeklidir. Fen Bilimlerinde deney, gözlem, laboratuvar ortamında çalışmalar yapılırken sosyal bilimlerin bir kolu olan tarihin ise kanunları yoktur.

FEN BİLİMLERİ	SOSYAL BİLİMLER
Deney, Gözlem, Formül, Labaratuar ölçümleri, Kural ve Yasalar	Araştırma Sorgulama

Tarih bilimi bilgileri toplarken ve toplanan bilgileri değerlendirirken şu aşamaları takip eder:

TARAMA

TASNİF

TAHLİL

TENKİT

TERKİP

TARAMA (KAYNAK ARAMA)

- ✓ Araştırılacak konuyla ilgili belgelerin toplanma ve bulunma aşamasıdır.

KAYNAK: Tarihi bir olayla ilgili bilgi veren her türlü bulgu ve malzemeye kaynak denir.

Oluştugu döneme göre kaynaklar:

A-Birinci El Kaynaklar: Olayın geçtiği döneme ait kaynaklardır. Yaşandığı döneme şahitlik ederler. Ana Kaynak olarakta adlandırılır.

ÖRNEK: *Hatıralar, seyahatnameler, kitabeler, paralar, arkeolojik malzemeler, Osmanlı kadı sicilleri ve sanat eserleri*

B-İkinci El Kaynaklar: Olayın geçtiği döneme yakın veya o dönemin kaynaklarından faydalanılarak meydana getirilen eserlerdir.

ÖRNEK: Nutuk, Tevârih'i Ali Osman, Naima Tarihi

MALZEMENİN CİNSİNE GÖRE KAYNAKLAR

A)Yazılı Kaynaklar: Ferman, mühür, para, gazete, hatıralar, yıllıklar, biyografi, takvim, seyahatname vb. kaynaklardır. En güvenilir kaynak şeklidir. Yazılı kaynakların varlığı objektifliği sağlama açısından önemlidir.

B)Sözlü Kaynaklar: Yazıya geçilmeden önce halk arasında

ağızdan ağza söylenen tarihle ilgili bilgilerdir. Destan, efsane, hikâye, menkıbe ve şiirler gibi

C)Kalıntılar: Arkeolojik kazılarda elde edilen malzemelerdir. Taş, toprak, kemik veya çeşitli madenlerden yapılmış eşyalar, mağara resimleri, kabartmalar, mezarlar bu gruba örnek verilebilir. Kalıntılar daha çok yazının kullanılmadığı dönemlerde tarihçilerin yararlandığı eserlerdir.

D)Çizili, sesli ve Görüntülü kaynaklar: Harita, CD, Fotoğraf, film, resim gibi teknolojinin gelişmesiyle ortaya çıkan kaynak grubudur.

UYARI: Tarihi olayların belirlenmesinde ve açıklanmasında göz önünde bulundurulması gereken en temel öge; Olayların yazılı ve yazısız belgelerle kanıtlanmasıdır.

Tarih öğretmeni sınıfa ferman, tarihî para, Çanakkale'de şehit düşen bir askerin hatıratı, İstiklal madalyası ve Halil İnalcık'ın Devlet-i Aliyye isimli eserini getirerek, öğrencilerine bu materyallerden hangisinin birinci el kaynaklar içerisinde yer alamayacağını sormuştur.

Öğrencilerin bu soruya doğru cevap olarak aşağıdakilerden hangisini vermesi beklenir?

- A) Ferman
- B) Tarihî para
- C) İstiklal madalyası
- D) Şehidin hatıratı
- E) Halil İnalcık'ın eseri

2015-YGS

TASNİF (SINIFLANDIRMA)

- Tarama aşamasında elde edilen kaynakların bir düzen içine sokulmasıdır.
- Tasnif aşamasını genel olarak tarihsel verilerin gerçekleştiği mekâna, zamana ve konusuna göre bölümlere ayrılarak düzenlenir.
- Tarihin tasnifinde amaç araştırılacak konunun aktarılması, öğrenilmesi ve öğretilmesini kolaylaştırmaktır.
- Elde edilen kaynakların tasnif aşaması ile birlikte eserin genel yazım planı da oluşmaya başlar. Araştırılan konunun ana başlıkları ve içindekiler bölümü oluşturulur.
- Sınıflandırma işlemi verilerin önemine, güvenilirliğine veya kronolojik sıraya göre yapılabilir.

TASNİF ÇEŞİTLERİ

1-ZAMANA GÖRE TASNİF: Bu sınıflandırmada tarih çeşitli zaman dilimlerine ayrılmıştır. Tarihi süreci çağ(yüzyıl) , dönem (devir) veya sayılar ifade edilen kronolojik dilimlere bölünür.

ÖRNEK: III. Selim Dönemi, 19.yy Osmanlı Tarihi, İlkçağ Tarihi gibi

2-MEKÂNA GÖRE TASNİF: Coğrafi tasnif de denir. Tarihi olayları bölge, şehir ve kıta gibi coğrafi mekânlara göre ayırarak yapılan incelemedir.

ÖRNEK: Anadolu Tarihi, Afrika Tarihi, Karaman Tarihi, Karadağ Tarihi gibi

3-KONUYA GÖRE TASNİF: İnsanların faaliyet gösterdikleri alanların derinlemesine araştırılması amacıyla yapılmış sınıflandırmadır.

ÖRNEK: Tıp Tarihi, Sanat Tarihi, Hukuk Tarihi, Kültür Tarihi gibi

TAHLİL (ÇÖZÜMLEME)

- Tahlil, elde edilen bilgi ve verilerin kaynak değeri açısından yeterli olup olmadığının araştırılmasıdır.
- Sınıflandırılan bilgilerin içeriği değerlendirilmeye alınır. Bilginin nesnellğine, güvenilirliğine ve kanıtlanabilirliğine dikkat edilir.
- Bilginin tahlil edilmesiyle eldeki malzeme kullanıma hazır ve işe yarar hâle getirilir.

TENKİT (ELEŞTİRİ)

- ☞ Kaynakların doğruluk derecesi ve güvenilirliklerinin araştırılma safhasıdır.
- ☞ Aynı olaydan bahseden diğer kaynaklarla uyum ve uyumsuzlukları bu aşamada incelenir.
- ☞ Bilgilerin doğruluk ve yanlışlığının ayırt edildiği aşamadır.

Tenkrit aşaması iki aşamalı yapılıdır.

TERKİP (SENTEZ):

- ☞ Yazım aşamasıdır.
- ☞ Sade ve akıcı bir üslupla toplanan ve işlenen bilgiler bu aşamada yazıya geçirilir.
- ☞ Bilgilerin terkibi yapılırken nesnel ve tarafsız olunmalıdır.

Aşağıdakilerden hangisi tarihi olayların araştırılmasında başvurulacak yollardan biri olamaz?

- A) Kronoloji ve coğrafyadan yararlanma
 - B) Kaynak taraması yapma
 - C) Buluntuları inceleme
 - D) Deney yapma
 - E) Olaylar arasında ilişki kurma
- (1988-ÖSS)

ZAMAN VE TAKVİM

Zaman: Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu an dilimine zaman denir.

Takvim: Zamanı yıl, ay ve gün gibi kavramlara ayıran çizelgelere takvim denilmektedir.

Takvimler iki esas üzerine hazırlanmıştır.

AY YILI ESASLI TAKVİM	GÜNEŞ YILI ESASLI TAKVİM
Ayın dünya etrafında 12 tam tur atmasıyla oluşturulan takvimdir.	Dünyanın güneş etrafında 1 tam tur atmasıyla oluşturulan takvimdir.
1 ay yılı 354 gündür.	1 güneş yılı 365 gün 6 saattir.
Aylar 30 ar gündür	Aylar 28,30 veya 31 gündür.
İlk defa icat edenler Sümerlerdir.	İlk defa icat edenler Mısırlılardır.
Hiz. Ömer'den itibaren Müslümanlar tarafından Hicri (Kameri) takvim adıyla kullanıldı.	Romalıların son şeklini vermesi ile günümüzde Miladi Takvim adıyla kullanılmaktadır.

UYARI: Ay yılı ile Güneş yılı arasında 11 günlük fark olması nedeniyle her iki takvim arasında 33 yılda yaklaşık 1 yıllık fark oluşur. Takvimle uğraşan milletler veya toplumlarda astronomi bilimi gelişmiştir.

Her toplum takvimlerine başlangıç yılı olarak kendileri için önemli olayları esas almışlardır.

ÖRNEK:

İbraniler	MÖ. 3761	Yaratılış yılı
Yunanlılar	MÖ. 776	Olimpiyat oyunları
Romalılar	MÖ. 753	Roma şehrinin kuruluşu
Müslümanlar	622	Hicret
Hristiyanlar	0	Milat. Hz. İsa'nın doğumu

Aşağıdakilerden hangisinin oluş zamanı diğerlerine göre daha belirgindir?

- A) Türkiye Şubat ayının 28'inde NATO'ya girmiştir.
- B) Atatürk, XIX. ve XX. yüzyıllarda yaşamıştır.
- C) Yazı günümüzden yaklaşık 5000 yıl önce bulunmuştur.
- D) Kars Antlaşması Ekim ayının birinci yarısında imzalanmıştır.
- E) Türkiye, 1932 yılında Milletler Cemiyeti'ne üye olmuştur.

TÜRKLERİN KULLANDIĞI TAKVİMLER

12 HAYVANLI TÜRK TAKVİMİ

- ☒ Türklerin Müslüman olmadan önce kullandıkları takvimdir.
- ☒ Bu takvimde tarih başlangıcı yoktur.
- ☒ Türklerin kullandığı en eski takvimdir.
- ☒ Güneş yılı esaslıdır.
- ☒ On İki Hayvanlı Türk takvimi Göktürkler zamanında güneş yılı esasına çevrildi.
- ☒ Bu takvim 12 yıllık bir süre içerir ve her yıl bir hayvan adıyla anılır.

Sıçan, sığır, pars, tavşan, ejderha, yılan, at, koyun, maymun, tavuk, köpek, domuz

- ☒ Bir hayvan yılı 12 aya ayrılmış ve aylar ise sayı ile belirtilir.

Birinç, İkinci, Üçüncü gibi

- ☒ 21 Mart yılbaşı olarak kutlanılır. Aynı zamanda Nevroz olarak da kutlanılır.
- ☒ Hunlar, Uygurlular, Kırgızlar, Çinliler, Moğollar ve Tibetlilerce de kullanılmıştır.

HİCRİ TAKVİM (KAMERİ TAKVİM)

- ☒ Hz. Ömer'den itibaren Müslümanlarca kullanılmaya başlandı.
- ☒ Hz. Muhammed (S.A.V) 'in Mekke'den Medine'ye 622 yılında yaptığı Hicret esas alınarak oluşturuldu.

- ☒ Türklerin İslamiyet'i kabulü ile kullanmaya başladıkları takvimdir.
- ☒ Türklerin kullandığı tek ay yılı esaslı takvimdir.
- ☒ Türklerin en uzun süre ile kullandıkları takvimdir.
- ☒ Ülkemizde 1 Ocak 1926'ya kadar kullanıldı.
- ☒ Günümüzde dini bayram, ay ve gecelerin tespitinde kullanılmaktadır.
- ☒ Miladi takvim ile Hicri takvim arasında 622 yıllık bir fark bulunmaktadır.
- ☒ Günümüzde İran, Pakistan, Afganistan, Suudi Arabistan bu takvimi kullanmaktadır.
- ☒ Miladi takvim ile hicri takvim arasında 11 günlük fark vardır.

CELALİ TAKVİM(TAKVİM-İ MELİKİ)

- ☒ Büyük Selçuklu hükümdarı Celaleddin Melikşah zamanında kullanılmaya başlandı
- ☒ Eski İran takvimi esas alınarak mali işlerde kullanılmak üzere yaptırılmıştır.
- ☒ Nizamülmülk tarafından Ömer Hayyam'ın başkanlığında bir komisyona hazırlanmıştır
- ☒ Başlangıç yılı Melik Şah'ın tahta çıktığı 1079 yılı esas alındı
- ☒ Ekber Şah döneminde Babürşahlar tarafından Hindistan'da kullanılmıştır.
- ☒ Celali Takvimi'nde 1 yıl 365 gün 6 saat olarak kabul edilmiştir.
- ☒ Osmanlı'daki devletin resmi takvimi demek olan münecimbaşı takvimleri de celali takvimi düzeninde hazırlanmıştır.

RUMİ TAKVİM

- ☒ Osmanlı Devletinde mali işlerde kullanılmak üzere 1839'dan itibaren kullanılan takvimdir.
- ☒ Eski Bizans takvimleri örnek alındığı için Rumlara ait anlamına gelen Rumi adı verildi.
- ☒ Başlangıç olarak Hicret alınmışsa da Güneş yılı esaslıdır.
- ☒ Rumi ile Miladi takvim arasında 13 günlük fark vardır.
- ☒ Ülkemizde Miladi takvimin kabul edilmesine rağmen Rumi takvimdeki mali yılbaşı olan mart ayı uygulaması 1982'ye kadar devam etmiştir.

MİLADİ TAKVİM

- ☒ Güneş yılı esasına göre hazırlanan bu takvim ilk defa Mısırlılar tarafından kullanılmıştır.
- ☒ Takvim; İyonlar, Yunanlar ve Romalılar tarafından geliştirilmiştir.
- ☒ Roma İmparatoru Julius Cesar ve Papa XIII. Gregorius tarafından düzenlenerek günümüzdeki şeklini almıştır.
- ☒ Başlangıç olarak (Milat) Hz. İsa'nın doğum günü kabul edilmiştir.

📅 Miladi Takvim 1 Ocak 1926'dan itibaren Türkiye'de de kullanılmaya başlanmıştır.

Yargı: Takvimler, insanların ekonomik, siyasi ve sosyal faaliyetlerini bir düzen içerisinde yürütebilmeleri amacıyla oluşturulup kullanılmıştır.

Türklerin tarih boyunca kullanmış oldukları aşağıdaki takvimlerden hangisi yukarıdaki yargı kapsamı dışında kalır?

- A) Hicri Takvim
- B) On iki Hayvanlı Takvim
- C) Celali Takvim
- D) Rumi Takvim
- E) Miladi Takvim

TARİH YAZICILIĞI

- 📖 Tarih yazıcılığının ortaya çıkmasının en önemli nedeni insanların tecrübelerini gelecek nesillere aktarma isteğidir.
- 📖 Hititlerdeki Anallar, Rus Kronikleri, Osmanlı Vakayinameleri bu ihtiyaçlara örnek gösterilebilir.
- 📖 İnsanların ihtiyaç, beklenti, sosyal, siyasal, kültürel ve ekonomik özelliklerin farklılığı değişik yazıcılık şekillerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.
- 📖 İlk tarih kitapları MÖ V.yüzyıldan itibaren yazılmaya başlanmıştır.
- 📖 Herodot ile başlayan tarih yazıcılığı daha sonra değişik toplumların katkısıyla gelişme gösterdi.
- 📖 İslam devletlerinde ilk tarih yazıcılığını hikayeci bir anlatımla yapıldı. Ancak Taberi, IX. yüzyılda yazmış olduğu eserlerinde İslam tarih yazıcılığını hikayecilikten çıkararak araştırmacı bir tarih özelliğine kavuşturdu. XV. yüzyılda yetişen tarihçiler ise olayları tarih felsefesi ile anlatmaya başladılar.

Hititlerde tarih yazıcılığı ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi, tarafsız bir tarih yazıcılığı anlayışının bir göstergesidir?

- A) Yıllıkların Sümer çivi yazısı ile yazılması
- B) Yıllıkların, kralların yaptıkları işler konusunda bilgi vermek için yazılmaları
- C) Kralların, zaferleri kadar yenilgilerini de yıllıklara yazdırmış olmaları
- D) Yıllıkların, özellikle ünlü kralların dönemlerini içermesi
- E) Yıllıkların edebi dille yazılmış olmaları (1998 / ÖSS)

HİKÂYESİ TARİH YAZICILIĞI

- ❖ Tarih biliminin başlangıcı sayılır.
- ❖ M.Ö. V.yy'da Eski Yunanistan'da ortaya çıkan bir yazıcılık şeklidir. İlk tarihi eserler bu tarzda yazılmıştır.
- ❖ Fazla bilgi vermeyi amaçlamaz.
- ❖ Olaylar daha çok destansı ve hikâyemsi tarzda verilir.
- ❖ Genellikle yer ve zaman belirtilir.
- ❖ Neden – Sonuç ilişkisine yer vermez
- ❖ Olaylar arasında yorum yapmaz. Olaylar hakkındaki bütün bilgiler kronolojik olarak olduğu gibi anlatılır.
- ❖ Belgelere dayanmaz. Objektif değildir.
- ❖ Güvenilirliği en az olan tarih şeklidir.
- ❖ 18.yy'a kadar Avrupa ve İslam dünyası tarihçiliğinde bu tarzda eserler kaleme alınmıştır.
- ❖ İlk temsilcisi Herodot'tur. Herodot'un yazdığı Tarih (Historia) bu türün ilk örneğidir.

Herodotos'tan önce tarihi olayların oluşuna ilişkin birtakım listeler, kronoloji cetvelleri ve yıllıklar düzenlenmiş olduğu halde, tarih biliminin öncüsü olarak Herodotos gösterilmektedir.

Herodotos'un tarih biliminin öncüsü olarak kabul edilmesinde, aşağıdakilerden en çok hangisinin etkili olduğu savunulabilir?

- A) Araştırmacı ve yansız olmaya çalışarak yazması
- B) Pek çok tarihi olayı bizzat yaşamış olması
- C) Tarihi olayların kimler arasında ve ne zaman olduğunu belirtmesi
- D) Tarihi olayları kronolojik sıraya göre vermesi
- E) Olayların geçtiği yerleri gezip görmesi (2000-ÖSS)

ÖĞRETİCİ TARİH YAZICILIĞI

- ✓ Tarihe mal olmuş olay ve kahramanlar esas alınarak yazılmış olan tarih yazıcılığı şeklidir.
- ✓ Olayların kahramanlarını ön plana çıkarır.
- ✓ Topluma öğüt vererek ders alınması amaçlanır. "Tarih tekrardan ibarettir." mantığı ön plandadır.
- ✓ Yalnızca başarılarla yer verir.

- ✓ Ahlaki ve milli duyguları öğretme ve geliştirme amacını güder.
- ✓ 19.yy'a kadar kullanılan bir yazıcılık şeklidir.
- ✓ Yer ve zaman belirtirse de neden -sonuç ilişkisine önem vermez
- ✓ İlk temsilcisi Tukidides'tir. Tukidides'in Pelopponnes Savaşlarının Tarihi adlı eseri bu türün ilk örneğidir. Herodot olayları öykü şeklinde verirken Tukidides ise olayları siyasi açıdan ele alır.

KRONİK TARİH YAZICILIĞI

- ✎ Olayları oluş sırasına göre inceler.
- ✎ Yoruma yer vermez
- ✎ Neden sonuç ilişkisi üzerinde durmaz
- ✎ Rus kronikleri ve Hitit Analları bu tarzdadır.

SOSYAL TARİH YAZICILIĞI

- ✎ Öğretici tarih yazıcılığının duygusal yönlerine yer vermeyen şeklidir.
- ✎ Olayları sosyal, siyasal, kültürel açıdan ayrıntılara girmeden ele alır.
- ✎ Toplumların her türlü faaliyetlerini inceler

BİLİMSEL TARİH YAZICILIĞI

- Olayları yer ve zamana göre neden-sonuç ilişkisi içerisinde inceler.
- Objektif yorumlar yapması en önemli özelliğidir.
- Olayları oluştuğu dönemin şartlarına göre açıklar.
- Olayda etkisi olan bütün nedenler, günümüzdeki teknik gelişmelerden de yararlanılarak araştırılır.
- Günümüzde bu yazım türü kullanılmaktadır.

Yeryüzünde yaşayan hiçbir kültür yoktur ki, hayatının bütün unsurlarını özgün olarak kendisi yaratmış olsun." görüşü hangi tarihi gerçeği vurgulamaktadır?

- A) Kültürel etkileşim tarihin her döneminde yaşanmıştır.
- B) Dışa kapalı toplumlar öz kültür geliştirebilme imkânına sahiptirler.
- C) Kültürel oluşum toplumun yerleştiği coğrafya ile yakından ilgilidir.
- D) Kültür alış veriş yani iz ticari ilişkiyle gerçekleşebilir.
- E) İlkel toplumlar kültürel etkileşimden uzaktır.

TÜRKLERDE TARİH YAZICILIĞI

OSMANLILARDA TARİH YAZICILIĞI

- ➔ Osmanlı Devleti'nde tarih yazıcılığı, devlet politikası doğrultusunda yöneticilerin hayatları, başarıları, siyasi ve askeri olayların anlatılması şeklinde bir gelişme göstermiştir
- ➔ Osmanlı tarih yazıcılığının amaçları şunlardır:
 - ✓ Devletin başarılarının gelecek nesillere aktarılacak.
 - ✓ Devletin uygulamalarına yönelik, sonradan ortaya çıkabilecek iddia ve taleplere karşı bir kanıt oluşturmak.
- ➔ Osmanlı Devletinde olayların kaydını şehnameci adı verilen görevliler tutardı.
- ➔ Şehname: Padişahların hayat hikâyelerini, seferlerini, kahramanlıklarını destansı şekilde manzum olarak anlatan eserlerdir.
- ➔ Osmanlı Devleti'nin XVIII. yüzyıldan itibaren tarih felsefesi ve yazıcılığı konusunda Avrupa'dan etkilenmeye başlaması vakanüvistiği ortaya çıkarmıştır. Vakanüvisler devletin resmi tarihçileridir.
- ➔ Vakayiname: Olayları oluş sırasına göre anlatan eserlerdir. Osmanlı Devleti'nde vakayiname yazmak devlet tarihçisinin (vakanüvis) görevidir.
- ➔ İlk Osmanlı Vakanüvisti Mustafa Naima Efendi, son vakanüvist ise Abdurrahman Şeref Bey'dir.
- ➔ Hoca Sadeddin Efendi, Âşık Paşazade, Oruç Bey, Behiştî, Peçevi, Selaniki, Ahmet Cevdet Paşa'nın da tarih kitapları vardır.

CUMHURİYET DÖNEMİ TARİH YAZICILIĞI

- ➔ Cumhuriyet Döneminde yeni tarih anlayışının ortaya çıkmasında Atatürk'ün büyük rolü olmuştur.
- ➔ Atatürk'ün Çanakkale Cephesi'nde üstlendiği görevleri içeren Arıburnu Muharebeleri Raporu adlı eserinin ilk kelimesi "tarih"tir.
- ➔ Atatürk, yaptığı inkılapları halka ve Meclistekilere anlatmak için sık sık tarihin tanıklığına başvurmuş ve bu sayede muhaliflerini ikna etmiştir.
- ➔ Cumhuriyetin ilk yıllarında Türklerin dünya uygarlıklarının gelişiminde önemli bir yere sahip olduğunu kanıtlamayı amaçlanmış bu amaçla Türk Tarih Kurumu kurulmuştur.

TARİHİN FAYDALANDIĞI BİLİM DALLARI

COĞRAFYA	Yer ve İklim bilimidir. Coğrafi bölgelerin özelliği ve iklimi tarihi olayların değerlendirilmesinde etkilidir. Tarihi olaylar üzerinde birebir etkili olan tek bilimdir. Örnek: Fenike ve Yunanlıların deniz ticareti yapmalarının en önemli nedeni tarıma elverişli alanların azlığı, denize kıyıları olan bölgelerde kurulmaları ve ülkelerin dağlık olması önemli etkindir.
KRONOLOJİ	Takvim ve Zaman bilimidir. Tarihi olayların oluş sırasını verir.
ARKEOLOJİ	Kazı bilimidir. Toprak ve sualtında yapılan kazılarda elde edilen bulgu ve belgelerle tarihe yardımcı olur. Özellikle Tarih öncesi dönemlerin aydınlatılmasında arkeoloji biliminden yararlanılmaktadır.
PALEOĞRAFYA	Yazı bilimidir. Eski yazıların okunmasını ve incelenmesini sağlayarak tarih bilimine yardımcı olmaktadır. Örnek: Sümer çivi yazısı, Uygur Alfabesi, Mısır Hieroglifleri gibi
EPIGRAFYA	Kitabe ve yazıtlar bilimi. Kitabelerin, anıt taşlarının ve mezarların incelenmesini sağlayarak tarih bilimine yardımcı olmaktadır.
ANTROPOLOJİ	İrk bilimi. İnsan ırklarının sınıflandırılmasında, ırkların gelişiminin ve kültürlerinin incelenmesinde araştırmalar yaparak tarih bilimine yardımcı olmaktadır.
FİLOLOJİ	Dil bilimi. Dünyada var olmuş veya var olan dilleri inceler. Diller arasındaki akrabalık bağlarının incelenmesini sağlayarak tarih bilimine yardımcı olmaktadır.
NÜMİZMATİK	Meskkât olarak ta bilinir. Paraları inceler. Paralar sayesinde ekonomik yapı, hükümdarların sırası, basım yeri ve yılı gibi konularda tarihe yardımcı olur.
SİCİLOGRAFİ	Mühür bilimi
HERALDİK	Arma bilimi
ONOMASTİK	Özel adlar bilimi
ETNOGRAFYA	Folklor-Kültür bilimi
DİPLOMATİK	Siyaset Bilimi. Barış, antlaşma, ferman, berat gibi eserleri inceleyerek tarihe yardımcı olur.
TOPONOMİ	Yer adları bilimi
İSTATİSTİK	Veri toplayarak ortaya çıkarılan istatistikler sonuçların incelenmesini sağlayarak tarih bilimine yardımcı olmaktadır.
ŞECERE	Devletlerin tarihinde etkili olan kişilerin soy geçmişlerini araştırır.

"Asya ve Avrupa kıtalarını İstanbul Boğazı altından birleştirecek olan Marmaray kazısında Bizans İmparatorluğu'ndan kalma ,Theodosius Limanı'na ait kalıntılar ve yüzlerce insan iskeleti bulunmuştur."

Buna göre bu bilgilere aşağıdaki tarihe yardımcı bilim dallarından hangilerinden yararlanılarak ulaşıldığı savunulabilir?

I)Arkeoloji

II)Nümizmatik

III)Antropoloji

A)Yalnız II B)Yalnız III C)III ve II D)I ve III E) Yalnız I

" Özge Akademi"

Kayseri yakınlarındaki Kültepe'de yapılan kazılarda, Asurlu tüccarlara ait karum adı verilen bir pazar yeri ve çivi yazısıyla yazılmış ticari ve hukuki içerikli kil tabletler bulunmuştur.

Tarih biliminde bu bilgilere,

I. paleografi,

II. arkeoloji,

III. antropoloji

bilimlerinin hangilerinden yararlanılarak ulaşıldığı savunulabilir?

A) Yalnız III

B) Yalnız I

C) I, II ve III

D) I ve II

E) Yalnız II

2011 YGS

Tarihi bir çevrede yapılan kazı çalışmaları sırasında Paleoğrafya uzmanlarına da ihtiyaç duyulması;

I. Bölgedeki toplumsal yaşamın tarih öncesi devirlerle sınırlı olduğu

II. Başka topluluklarla ilişki kurulduğu

III. Tarih devirlerine geçildiği

yargılarından hangilerini doğrular?

A) Yalnız I

B) Yalnız III

C) Yalnız III

D) II ve III

E) I, II ve III

I. Olayların kaynaklara dayandırılması

II. Olayların genelleme yapılarak değerlendirilmesi

III. Olaylar arasında sebep-sonuç ilişkisi kurulması

IV. Araştırmalarda anket yaparak sonuca ulaşmanın sağlanması

durumlarından hangileri "bilimsel tarih" anlayışına ters düşer?

A) Yalnız III

B) Yalnız IV

C) I ve III

D) II ve IV

E) III ve IV

Alıntıdır.

BOŞLUK DOLDURMA 1

1-Herhangi bir olayın ortaya çıkmasında veya ispat edilmesinde takip edilen yola denir.

2-Tarih, olayları objektif olarak ele alıp kesin dayandırmalıdır.

3-Tarihi olaylar ilişkisi içerisinde incelenmelidir.

4-Geçmişte yaşamış bütün insan topluluklarının siyasal yaşamından bahseden, kültür ve uygarlıklarını inceleyen tarihe denir.

5-Tarihi eserleri dil açısından inceleyip yorumlayarak tarihe yardımcı olan bilim dalına denir.

6-Mezarlar, höyükler, nakışlar, mozaikler kaynaktır.

7-Tarih icadıyla başlar.

8-Olaylar arasında benzerlikler vardır. Ancak olaylar etmez.

9-Tarih araştırmalarındavemetodu kullanılmaz.

10-İlk tarih yazım çeşidi Tarih'tir.

11-Zor dönemlerde toplumun kendine güvenini artırma amacıyla yazılan tarih çeşidine Tarih denir.

12-Zaman içerisinde birikimler sonucu meydana gelen yeni durumlaradenir.

13-Ayların, rakamlarla ifade edildiği takvim' dir.

14-Romalılar, Mısır'dan aldıkları Güneş takviminiTakvimi olarak düzenlemişlerdir.

DEVİRLER

TARİH ÖNCESİ DEVİRLER

GENEL ÖZELLİKLERİ

- Yazının kullanılmadığı dönemlerdir.
- Daha çok Arkeolojik ve Antropolojik kalıntılardan yararlanılır.
- Tarih öncesi devirleri kesin olarak birbirinden ayırmak mümkün değildir.
- Tarih öncesi devirler insanoğlunun kullandığı araç ve gereçlere göre dönemlere ayrılmıştır.
 - Taş devrini kendi arasında ayırırken taşta yapılan işlemler göz önünde bulundurulur.
 - Maden devri bölümlere ayrılırken aletlerin yapımında kullanılan madenler esas alınır.
- Tarih öncesi devirler tüm bölgelerde aynı anda ve aynı sıra ile yaşanmamıştır.
 - Tarih öncesi devirleri sırası ile yaşayan tek uygarlık Mısır Uygarlığıdır.
- Bu dönemde insanoğlunun kullandığı malzemeler sırasıyla: Taş, Toprak ve Maden'dir.
- Göçler, bölgedeki insanların ihtiyaçları, yeraltı kaynakları ve diğer toplumlarla iletişimleri toplumların yaşadıkları devirlerin farklı olmasının en önemli nedenleridir.
- Paleoğrafya, Filoloji, Heraldik, Sicilografi, Diplomatik, Nümizmatik, Epigrafya gibi yazıya dayalı bilim dalları bu dönemlerin aydınlatılmasında kullanılmaz.
- Tarih öncesi devirlerde insan ve toplumlararası etkileşim zayıftır.
- Tarih öncesi devirlerde kesinliğin olmaması nedeniyle bu dönemlere karanlık devirler de denir.
- Bu dönemde icatların ortaya çıkmasındaki en önemli etken insan ihtiyaçlarıdır.

TAŞ DEVİRLERİ

ESKİ TAŞ DEVRİ (KABATAŞ – PALEOLİTİK DÖNEM)

- İnsanlık tarihinin en uzun dönemidir.
- Bu dönemde buzul çağı yaşandığı için insanlar doğaya bağlı yaşamıştır. Mağara, ağaç kovukları ve kaya sığınaklarında temel yerleşim yerleridir.

- Buzul çağının etkisi ile göçebe hayat buna bağlı olarak ta avcılık ve toplayıcılık temel geçim kaynaklarıdır. Yabani sebze, meyve ve bitki kökleri ile avladıkları hayvanların etlerinden faydalanmışlardır.

Tüketim ekonomisi hâkimdir. "Asalak kültür "

- Alet yapımı yoktur. Avcılıkta taş ve kemik gibi sivri cisimler kullanılmıştır.

Alet yapımının olmaması bilgi birikiminin olmadığını göstermektedir.

- İlkel sürü dönemdir. İnsanlar küçük gruplar halinde yaşamaktadır.

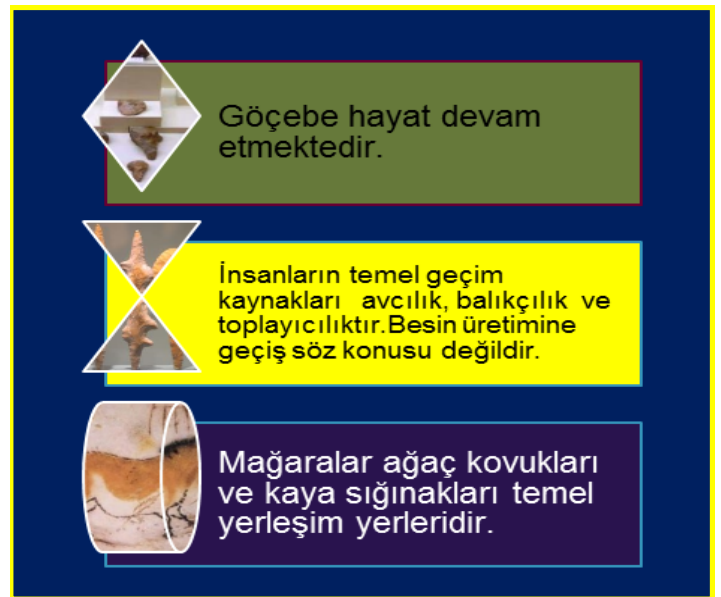
Toplum bilinci ve toplumsal yaşam kültürü oluşmamıştır.

- İlk sanat ürünü sayılan mağara resimleri (hayvan ve av resimleri)bu dönemde ortaya çıkmıştır
- Döneme ait önemli merkezler:

DÜNYADA	TÜRKİYEDE
İspanya Alfamira Mağarası Fransa Laskö Mağarası	İstanbul Yarım Burgaz Mağarası Antalya Karain, Beldibi ve Belbaşı Mağaraları Not: İstanbul Yarım Burgaz Anadolu'daki en eski yerleşim yeridir.

ORTA TAŞ ÇAĞI (MEZOLİTİK – YONTMA TAŞ DÖNEMİ)

- Buzul çağı bu dönemin sonlarına kadar devam etmiştir

- ❖ İlk defa **MİKROLİT** adı verilen çakmaktaşıdan yapılmış küçük aletler bu dönemde yapılmıştır.
- ❖ Dil kavramı gelişmemiştir

Dil kavramının gelişmemesi toplumsal yaşayışın olmadığını göstermektedir.

- ❖ İlk defa alet üretimi söz konusudur. Çay taşı, Çakmaktaşı ve kemiklerden gibi malzemeler kullanılarak savunma amaçlı bıçak, el baltaları gibi aletler yapılmıştır.
- ❖ Bu dönemde de mağara resimleri eski taş çağındaki yapılmışsa da resimlerdeki hayvan figürleri yerini insana bırakmıştır.
- ❖ İlk dinlerin en eskisi sayılan Totemizm bu dönemde ortaya çıkmıştır.
- ❖ İnsanlar bu dönemde büyük gruplar halinde yaşamışlarsa da toplumsal etkileşim söz konusu değildir. Yontma Taş devrinde etkili olan klan adı verilen kan bağına dayalı ilk insan toplulukları oluştu.
- ❖ Giyimde hayvan postları ve bitki yapraklarından faydalanmışlardır.
- ❖ Dönemin sonlarına doğru ateş kontrol altına alınmıştır.
- ❖ Döneme ait önemli merkezler:

DÜNYADA	TÜRKİYEDE
Tacikistan'daki Kuldara bölgesi dünyada Mezolitik döneme giren ilk yerdir.	<ul style="list-style-type: none"> Antalya - Karain, Beldibi ve Belbaşı mağaraları, Gaziantep: Dülük, Samsun: Tekkeköy, Ankara: Macunçay, Adıyaman: Palanlı Mağarası, Isparta: Kapalı İn Mağarası;

YENİ TAŞ DEVRİ (CİLALI TAŞ, NEOLİTİK DÖNEM):

- Taş devrinin en kısa süren dönemidir.
- Dünyada yeni taş çağına ilk giren bölge Ön Asya'dır.
- Orta taş çağının sonu yeni taş çağının başlarında buzul çağı sona erdiği için insanlar mağara, kaya sığınakları vb. yerlerinden çıkarak ırmak, nehir ve göl kenarlarına yerleşmeye başlamışlardır.
- İlk defa köyler kurularak yerleşik hayata geçildi. Yerleşik hayata geçilmesi dil kavramının gelişmesine neden olmuştur.

- Ateşin yardımı ile ilk defa seramik faaliyetleri başladı. Yapılan kaplar, çanak çömlek ve vazolar daha çok elde edilen ürünleri saklamak içindir
- Keten, kenevir gibi bitki liflerinden elbiseler yapıldığından dokumacılık faaliyetleri ilk defa bu dönemde başladı.
- Avcılık ve toplayıcılıktan üreticiliğe geçildi. Toprak işlenerek tarımsal faaliyetler yapıldı. Buğday, arpa, bakla, darı gibi ürünleri yetiştirmeye başlayan insanlar, üretici konumuna geçmiştir. Saban toprağın işlenmesinde en büyük yardımcı araç olmuştur.
- İhtiyaç fazlası üretimin ortaya çıkması ile ticaret başlamıştır. İlk ticari faaliyetler takas usulüne dayanarak yapılmıştır. Tekerleğin icat edilmesi ile ticari hayat hızlanmıştır

Ticarette birlikte:

- ✓ Toplumlara arası etkileşim arttı
- ✓ Sınıfsal farklılaşma ortaya çıktı
- ✓ Kölecilik anlayışı doğdu.

- İlk defa hayvanlar evcilleştirildi. İlk evcilleştirilen hayvanlar; köpek, koyun, keçi, at ve sığırdır.
- Toplumsal iş bölümü ortaya çıkarak sözlü hukuk kuralları ve meslekler ortaya çıktı.
- Özel mülkiyet kavramı ortaya çıktı. Menhir ve Dolmen adı verilen anıt mezarlar bu dönemde yapılmaya başlandı
- **DÖNEME AİT ÖNEMLİ MERKEZLER:**
 - ✓ Konya: Çatalhöyük (Dünyanın ilk şehir yerleşkesi kabul edilmektedir)
 - ✓ Malatya: Cafer höyük
 - ✓ Diyarbakır: Çayönü (Dünyanın ilk üretim merkezi ve köy yerleşkesi kabul edilmektedir.)
 - ✓ Gaziantep: Sakça gözü
 - ✓ Tarsus: Gözlük kule

Dolmen : Uzunca ve kaba taşların yan yana dizilip üzerine yassıca kaba bir taşın yerleştirilmesiyle oluşan anıtlar.
Tümülüs : Dolmenlerin toprak yığınıyla örtülüp bir tepe şekline getirilmiş hali.
Höyük : Tümülüslere Anadolu'da verilen ad
Kurgan : Tümülüslere Türkistan'da verilen isim
Menhir : Bir çizgi veya daire etrafında kabaca dikilmiş yüksek taşlardan oluşan anıtlar.

MADEN DEVİRLERİ

BAKIR DEVRİ

- ➔ Maden devirleri içerisinde en uzun süren dönemdir. Taş devri ile maden devri arasındaki geçiş dönemi olarak ta kabul edilebilir.
- ➔ İlk defa ön kültürler bu dönemde ortaya çıktı.
- ➔ Bakırdan yapılmış ok uçları, kama, balta, bıçak gibi aletlerin yanında, bilezik, gerdanlık gibi çeşitli süs eşyaları da kullanılmıştır.
- ➔ İşlemesi kolay olduğu için ilk kullanılan madenler bakır, altın ve gümüşdür.
- ➔ İlk defa heykelcikler yapılmıştır.
- ➔ Bu dönemde Anadolu'da savunma amaçlı kale surları yapılmıştır.
- ➔ Çorum Alacahöyük; Denizli Beycesultan, Çanakkale Kum tepe ve Truva; Samsun İkiz tepe bu döneme ait önemli yerleşim yerleridir.

TUNÇ DEVRİ (KALAY DÖNEMİ)

- 🏠 Kalay ile bakırın karışımından elde edilen tunç sayesinde daha sert ve dayanıklı aletler yapılmıştır.
- 🏠 İlk defa devlet düşüncesi bu dönemde ortaya çıkmıştır. Sümer, Akad, Asur, Babil ve Mısır gibi devletler bu dönemde kuruldu.
- 🏠 İlk defa at arabaları bu dönemde icat edildi.
- 🏠 Yazı bu dönemde Anadolu'ya Asurlu tüccarlarca getirildi. İlk yazılı belgeler Kayseri civarındaki Kültepe (Kaniş)'de bulunan ticari ve hukuki tabletlerdir. Bu tabletler çivi yazısı ile yazılmıştır.

NOT: Anadolu demir devrini yaşamadan tarihi devirlere geçmiştir.

DEMİR DEVRİ

- 🏠 Maden Devrinin son aşamasıdır.
- 🏠 Bu döneme ait damgalar özel mülkiyet kavramının yaygın olduğunu göstermektedir.
- 🏠 Üretim ve silah teknolojisi gelişmiştir.
- 🏠 Babil Kralı Hammurabi tarafından ilk merkezi krallık kurulmuştur.

TARİH DEVİRLERİ:

Yazının bulunmasıyla başlar ve günümüze kadar devam eder.

Tarih ile yazı arasındaki ilişki : Tarih, yazı ile başlar. yazıdan önceki devirler hakkında sağlıklı bilgi edinmek zor olduğundan, bu dönemlere “Tarih Öncesi Devirler (Prehistorik Devirler)” veya “Karanlık Çağlar” denir.

Yazı : Toplumlara ilk olarak resim yazısı kullanmışlardır.

İlk yazıyı Sümerler bulmuştur.(Çivi Yazısı)

Bugün kullandığımız alfabeyi, ilk olarak Fenikeliler kullanmış, onlardan Yunanlılar ve Romalılar alarak geliştirmişler ve böylelikle LATİN alfabesi ortaya çıkmıştır.

Yazı, Anadolu'ya ilk olarak Asurlular tarafından Tunç devrinde getirilmiştir.

Türk Tarihinin ilk yazılı eserleri GÖKTÜRK(ORHUN) KİTABELERİDİR.

TARİH DEVİRLERİ:

A. İLKÇAĞ (Eskiçağ):

MÖ 3500'lerde Sümerler 'in yazıyı bulması ile başlar, 476'da Batı Roma'nın yıkılışıyla sona erer.

Önceleri şehir devletleri halindeki siyasi yapı, sonradan Eski Yunan siteleri hariç,merkezi krallıklara dönüşmüştür.

Çağa çok tanrılı dinler egemendir. Ancak istisna olarak, İbranilerde tek tanrılı din ilk kez görüldü ise de Musevilik bir dünya dini olamamıştır. Hristiyanlık da, bu dönemde ortaya çıkmıştır.

Özellikle Akdeniz Havzası'nda canlı bir ticaret ekonomisi görülmüştür, bunun temel nedeni kolonizasyondur.

Kölecilik ve sınıflı toplum yapısı çağa egemen olmuştur.

Tarih Çağları içinde en uzun yaşanan dönemdir.

Çağ'ın içinde, İsa'nın doğumu takvime başlangıç olarak kabul edilir, İsa'nın doğumu ile MÖ dönem sona erer, MS dönem başlar, ilkçağ'ın içinde hem MÖ hem de MS dönemler yaşanmıştır

B. ORTAÇAĞ:

MS 476'da Batı Roma'nın yıkılmasıyla başlar, 1453 İstanbul'un Fethi ile sona erer.

Merkezi krallıklar gücünü Kavimler Göçü sonunda yitirdiğinden, siyasi yapıda Feodalite çağa egemen olmuştur.

Tek tanrılı dinler egemendir. Bu nedenle Ortaçağ' da, bilimsel ve kültürel gelişme ya-vaşlar.

Tek üretim aracı ve zenginliğin simgesi topraktır. Geri, kapalı ve toprağa bağımlı bir ekonomik yapı görülür.

Akdeniz havzası, ticari etkinliğini yitirir.

Köleci toplum yapısı sarsılır, sınıflı toplum yapısı devam eder.

C. YENİÇAĞ:

1453'te İstanbul'un Fethi ile başlar, 1789 Fransız İhtilali ile sona erer.

İstanbul'un Fethi'nde kullanılan tahrip gücü yüksek topraklar, merkezi krallar tarafından kullanılmış, Feodalite yıkılırken, merkezi krallıklar yeniden güçlenmiştir.

Coğrafi Keşifler sonunda ise bazı merkezi krallıklar Sömürge imparatorluğu'na dönüşmüştür.

Tek tanrılı dinler çağa egemen olmasına rağmen, toplum üzerindeki etkinliklerini yitirmeye başlamışlardır.

Özellikle Coğrafi Keşifler' den sonra, canlı bir ticaret ekonomisi görülür.

Rönesans Hareketleri sonunda sınıflı toplum yapısı da bozulmaya başlar.

D. YAKINÇAĞ:

1789'da Fransız ihtilali ile başlar günümüze kadar devam eder

Siyasi yapıya, Demokrasi egemendir. Özellikle Fransız İhtilali'nden sonra din devleti, Dünya devletine dönüşür. Ulusçuluk akımı güçlenir.

Tek tanrılı dinler çağa egemen olmasına rağmen, toplum üzerindeki etkinliklerini yitirir ve özellikle Fransız İhtilali'nden sonra , laik devlet ve laik toplum düzeni kurulur.

Fransız ihtilali'nin getirdiği ilkeler sonucu, sınıflı toplum yapısı ortadan kalkar.

Sanayi Devrimi, hammadde ve pazar gereksinimini artırır.

Sömürge mücadelesi hızlanır.

Dikkat : Zamanı çağlara bölmek yapay bir bölme işlemidir. Öğrenimi kolaylaştırmak amacı taşır.

Örneğin: İstanbul'un fethi, Avrupa ve Asya'yı etkileyen önemli bir tarihi olaydır. Ancak bu olay,

o sırada Amerika ve Afrika kıtasında yaşayan insanları doğrudan etkilememiştir.

Mısır ve Mezopotamya'daki insanlar yazıyı kullanırlarken, dünyanın diğer bölgelerindeki insanlar ancak yüzlerce yıl sonra yazıyı kullanmışlardır.

Çağların başlangıç-bitiş tarihleri nasıl tespit edilmiştir?

Tarihin zamana göre tasnifinde en önemli ayırım "çağlara ayırarak" incelemidir. Çağların başlangıç ve bitim tarihleri belirlenirken toplumların geniş çapta etkilendiği tarihi olaylar esas alınmıştır.

Tarihi devirler konusu alıntıdır.

Diyarbakır yakınlarında bulunan Çayönü yerleşim yeri-ne ait aşağıdaki bilgilerden hangisinin, erken dönemlerde bile malzemelerin yer değiştirdiğine ve olası bir ticaretin varlığına kanıt olduğu savunulabilir?

- A) Av etkinliklerinde evcilleştirilmiş köpeklerin kullanılması
- B) Tarımsal etkinliklerde değirmen taşları ve orakların kullanılması
- C) Kolye yapımında çeşitli renklerde taş boncuklarla deniz kabuklarının kullanılması
- D) Girişleri çatıda olan tahıl ambarlarının bulunması
- E) MÖ 7000 yılına tarihlenen en eski dokuma parçasının bulunması

(2012-YGS)

Aşağıdakilerden hangisinin Cilalı Taş Devrini Yontma Taş Devrinden ayıran özelliklerden biri olduğu savunulamaz?

- A) Köylerin kurulması
- B) Tarımla uğraşılması
- C) Araç ve gereç yapılması
- D) Dokumacılığın başlaması
- E) Hayvanların evcilleştirilmesi

(2010-YGS)

Aşkabat yakınlarında Anav'daki bir kurganda yapılan kazıda en alt katta evleri kerpiçten yapılmış bir köy bulunmuştur. Çıkan eşyalar arasında el değirmenleri ve evlerde kömür haline gelmiş buğday ve arpa taneleri, yine aynı katta üzerleri boyanmış ve şekillerle süslenmiş kilden yapılmış çömlekler, insan ve hayvan heykelleri çıkmıştır.

Bu durumla ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Sanatla uğraşıldığı
 - B) Bir yerleşim alanı olduğu
 - C) Tahıl ürünlerinin tanındığı
 - D) Topluluk halinde yaşanıldığı
 - E) Üretim gereçlerinin ortak kullanıldığı
- (2008-ÖSS Sos-1)

Tarih öncesinde yaşayan insanların önce taş, sonra toprak, daha sonra madenden yararlanmaları aşağıdakilerden hangisini gösterir?

- A) İnsanların bilgi birikiminin giderek arttığını
 - B) Yaşayan insan sayısında artış olduğunu
 - C) İnsanların farklı ortamlarda, dağınık halde yaşadıklarını
 - D) Taş, toprak ve madenin kullanılma sürelerinin aynı olduğunu
 - E) Bazı malzemelerin doğada çok az bulunduğunu
- (2006-ÖSS Sos-1)

Eski bir yerleşim yerinde yapılan kazıda M.Ö. 3000T1 yıllara ait kültürel kalıntı katlarıyla M.Ö. 2000'li yıllara ait kültürel kalıntı katları arasında yoğun kültürel kalıntılar bulunmuş, ayrıca aynı yerleşim yerinde M.Ö. 2000'li yılların başlarına ait, topraktan yapılmış yeni bazı buluntular çıkarılmıştır.

Bu durum aşağıdakilerden hangisine bir kanıt olabilir?

- A) Bölgenin uzun süren saldırılar nedeniyle terk edildiğine
 - B) Günümüzden dört-beş bin yıl önce bölgede yerleşim olduğuna
 - C) Bölgede köklü iklim değişiklikleri olduğuna
 - D) Bölgede yaşayanların metali tanımadığına
 - E) Kültürel kalıntıların aynı topluluğa ait olduğuna
- (2005-ÖSS)

Kazılarda ortaya çıkarılan eski yerleşim yerlerinin pek çoğunda yiyecek pişirme ve saklama kapları, giysiler, silahlar gibi eşyalara rastlanmaktadır.

Bu durum aşağıdakilerden hangisine bir kanıt olabilir?

- A) Araç ve gereçlerin paylaşılmasına önem verildiğine
 - B) Topluluklar arasında ticaret yapıldığına
 - C) İnsan gereksinimlerinin birbirine benzediğine
 - D) Uygarlık düzeyinin toplumdan topluma değiştiğine
 - E) İnsanlar arasında barışın egemen olduğuna
- (2001-ÖSS)

Kalkolitik Çağ'da Anadolu'da avcılık önemini kaybetmiş, tarım öncelik kazanmıştır.

Bu bilgiye dayanarak kalkolitik çağ ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisine varılabilir?

- A) Verimli topraklara göç edilmiştir.
 - B) Yerleşik hayata geçilmemiştir.
 - G) İnsanların yaşantısı değişmiştir.
 - D) Hayvancılık yapılmamıştır.
 - E) Tüketim üretimden çok olmuştur.
- (1996-ÖSS)

Cıvalı Taş Devri'nde, yiyecek olarak kullanılmak üzere çeşitli bitkiler yetiştirilmeye başlanmış, su kıyılarında birbirine bitişik bahçeli evler yapılmış, taşlardan yapılmış alet ve silahlar daha kesici hale getirilmiş, bitki liflerinden giysiler, yiyecekleri saklamak için topraktan çanak çömlek yapılmıştır.

Bu açıklamada, Cıvalı Taş Devri'nde aşağıdakilerden hangisinin gerçekleşmiş olduğunu gösteren bir kanıt yoktur?

- A) Yerleşik hayata geçilmesi
 - B) Topraktan eşya yapılması
 - C) Kullanılan silahların geliştirilmesi
 - D) Tarım üretimine geçilmesi
 - E) Yazının bulunması
- (1991-ÖSS)

Maden Devri insanları, önce bakır, sonra tunç, daha sonra da demir devrini yaşamışlardır. Devirlerin bu sıraya göre yaşanması aşağıda-kilerden hangisinin bir göstergesidir?

- A) İklim koşullarının değiştiğinin
 - B) Giderek daha dayanıklı araçların yapıldığının
 - C) İnsanların dağınık halde yaşadığının
 - D) Madenlerin aynı zamanda bulunduğunun
 - E) Yazının geç bulunduğunun
- (1997-ÖYS)

Tarihi çağlara ayırmanın amacı aşağıdakilerden hangisiyle açıklanabilir?

- A) Tarihe yardımcı bilimlerden yararlanılmasını sağlamakla
 - B) İktisadi faaliyetlerin gelişimini kontrol etmekle
 - C) Olayları sınıflandırarak öğrenimi kolaylaştırmakla
 - D) Dönemin koşullarını yargılamakla
 - E) Toplumların coğrafi koşullarını belirlemekle
- (1993-ÖYS;

Tarih öncesinde yaşayan insanlar eşya ve alet yapımında aşağıdaki maddelerden hangi sırayla yararlanmaya başlamışlardır?

- A) Toprak-Taş-Maden
 - B) Toprak-Maden-Taş
 - C) Taş-Maden-Toprak
 - D) Taş-Toprak-Maden
 - E) Maden-Taş-Toprak
- (1992-ÖYS)

Tarih öncesi devirleri inceleyen bir tarihçi en çok aşağıdaki bilimlerin hangisinden yararlanır?

- A) Sosyoloji
 - B) Arkeoloji
 - C) Coğrafya
 - D) Kronoloji
 - E) Olaylar arasında ilişki kurma
- (1988-ÖYS)

İnsan topluluklarını ve toplumlar arasında geçmişte meydana gelen olayları, yer göstererek inceleyen ve bu olaylar arasındaki neden-sonuç ilişkilerini kaynaklara dayanarak araştıran bilim dalına ‘Tarih’ denir.

Bu tanımda Tarih Biliminin hangi özelliği yoktur?

- A) Eski devirleri aydınlatması
- B) Kronolojiye yer vermesi
- C) Olayların analizini yapması
- D) Belgelerden yararlanması
- E) Olayların geçtiği yeri belirtmesi

Yeni Taş (Cıvalı Taş) Devri yerleşim alanlarından biri olan Konya Çatalhöyük’ün, insanlık tarihi açısından, aynı devre ait Çayönü yerleşim alanından farklı olan özelliği aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Yerleşik hayata geçilmesi
 - B) Bakırdan yapılmış süs eşyalarına rastlanması
 - C) Heykelciklerin bulunması
 - D) İlk şehir yerleşmesi olarak kabul edilmesi
 - E) Hayvanların evcilleştirildiğini gösteren buluntulara rastlanması
- (1998-ÖYS)

ÜNİTE :2 UYGARLIKLARIN DOĞUŞU VE İLKÇAĞ UGARLIKLARI

MEZOPOTAMYA UYGARLIKLARI

Kelime olarak İki Nehir Arası anlamına gelen Mezopotamya Fırat ve Dicle nehirleri arasında bulunan topraklara verilen genel isimdir.

Mezopotamya'nın;

- ✓ Verimli topraklara sahip olması
- ✓ Ticaret yolları üzerinde bulunması
- ✓ Uygun iklimi
- ✓ Etrafında doğal koruyucularla çevrili olmaması (dağ, çöl, deniz)

Bölgenin sürekli istilalara uğramasına ve farklı kültürlerin devlet kurmasına neden olmuştur.

⇒ Mezopotamya medeniyeti ilkçağ medeniyetleri içerisinde Mısır medeniyeti ile birlikte ana kaynak medeniyet olarak kabul edilir. Mezopotamya Medeniyeti; Yunan, Helen, Anadolu ve Mısır medeniyetlerini sosyal, siyasal, kültürel ve dini alanlarda etkilemiştir.

⇒ Mezopotamya medeniyetinde taş malzemenin az olması günümüze önemli eserlerin gelmesini engellemiştir. Kerpiç ağırlıklı eserler zaman içinde yok olmuşlardır.

⇒ Mezopotamya medeniyetini Sümerler başlatmıştır.

Mezopotamya medeniyetleri

- ✓ M.Ö 4000'lerde Orta Asya'dan bölgeye gelerek yerleştiler. 18'ibüyük toplam 35 kadar şehir ve kasaba kurarak yaşamışlardır.

- ✓ Bölgeye gelen Sümerler bataklık alanları kurutmuş, sulama kanalları açarak tarım yapacak geniş araziler elde etmişlerdir.
- ✓ Zigurat adı verilen tapınaklarının etrafında M.Ö 3000'lerde ilk şehir devletlerini kurdular. Bazı önemli şehir devletleri şunlardır: Kiş, Lagaş, Eridu, Nippur, Ur, Uruk önemli site devletleridir.
- ✓ Sümerler şehir devletleri arasında siyasi birliğin kurulamaması yıkılmalarındaki en önemli etkidir.

Şehir devletleri siyasi birliğin olamadığının en önemli kanıtıdır. Sümerler, Fenikeliler, İonyalılar ve Eski Yunan Uygarlığında şehir devletleri hakimdir.

- ✓ Sümer site devletleri dünya tarihindeki ilk siyasal ve dinsel örgütlenme özelliğine sahiptirler.

Şehir devlet: Bir bölgenin yalnızca bir şehrin kontrolünde olmasıdır

Şehir devletlerinin genel özellikleri şunlardır:

❑ Siyasi birlik yoktur. Merkezi otoriteden yoksundur.

❑ Kültürel birliktelik genellikle sağlanmıştır.

❑ İşgallere açıktır.

❑ Şehirlerarası siyasi, ekonomik, dini çekişmeler ve savaşlar yaşanır

YÖNETİM

- ⇒ Sümerlerde şehir devletlerinin başında PATESİ veya ENSİ adı verilen rahip krallar bulunmaktadır.
- ⇒ Bir patesi birkaç şehri himayesine alırsa LUGAL; bütün Sümer ülkesini himayesi altına alırsa LUGAL KALMA ünvanını alırdı.
- ⇒ Patesiler aynı zamanda Başrahip, Başkomutan ve Baş yargıç görevlerini de üstlenmişlerdir.

Patesilerin başrahip görevini üstlenmeleri Sümerlerde Teokratik (Dini) devlet yapısının olduğunu gösterir.

- Patesilere yönetimde Aksakallılar Meclisi olarak ta bilinen UNKEN adı verilen mecliste Patesilere yardımcı olmaktadır. Kentlerde önemli derecede yetkilerle donatılmış halk meclisleri ve yaşlılar kurulu vardı. Bunlar, kralı seçerler, savaş ve barışa karar verirler, adaleti sağlarlar, tapınağın işlerinin yürütülmesindeki sorunları çözerler ve halk ile olan iletişimi idare ederlerdi.

ORDU

- Mezopotamya sık sık istilalara uğradığı için burada yaşayan devletler güçlü ordular kurmuşlardır.
- Sümerlerde köleler hariç eli silah tutan her erkek asker sayılırdı.
- Ordu, yaya ve arabalılarından oluşurdu. Tunçtan yapılan silahlar kullanmışlardır.

Tarihte ilk defa savaş arabalarını Sümerler kullanmışlardır. Arabalar eşeklerce çekilmiştir

HUKUK

- ☆ Ur sitesi kralı Urgakina rahiplerin sömürüsüne ve köleliğe karşı tarihte bilinen ilk ihtilali yaptı.
- ☆ Urina sülalesinin halka yaptığı zulümleri engelleyen Urgakina dünya tarihinde bilinen ilk yazılı kanunları yapmıştır.(M.Ö. 4300)
- ☆ Urgakina kanunları fidye ve bedel esasına dayanmaktadır. Bu kanunlar aynı zamanda ilk sosyal reform ve ilk mülkiyet hakkı gibi konuları içermesi bakımından da önemlidir.
- ☆ Urgakina kanunları ile din adamlarının halk üzerindeki baskıları da son bulmuştur.
- ☆ Urgakina Kanunları daha sonra Ur namu ve Gudea tarafından geliştirilmiştir.

Urgakina ve Ur namu Kanunları nedeniyle Sümerler dünya tarihinin ilk hukuk devleti sayılır.

YAZI VE EDEBİYAT

- ✘ MÖ 3000 de çivi yazısını bularak tarihi çağları başlattılar. Bundan dolayı Sümerler dünyada tarihi devirlere ilk giren millet olarak kabul edilmektedirler.
- ✘ Tapınaklara getirilen ürünleri kaydetmek amacıyla ilk defa rahipler tarafından çivi yazısı kullanılmıştır
- ✘ Çivi yazısı, ucu sivri ve üç köşeli bir kalemle yumuşak kil tabletlerinin üzerine bastırılarak yazıldığı için işaretlerdeki çizgiler arkeologlarca çiviye benzetilmiş ve adını da

bu benzetmeden almıştır. Çivi yazısı, 1802'de Alman bilgini Grötefend tarafından çözülmüştür

- ✘ Sümerlerde oldukça gelişmiş bir edebiyat anlayışı vardır.
- ✘ Dünyanın ilk yazılı edebi ürünleri olan Gılgamış, Yaratılış ve Tufan destanları Sümer edebiyatının en önemli örnekleri sayılmaktadır.

TOPLUMSAL VE EKONOMİK YAPI

- Sümerlerde halk; hürler, korunanlar ve köleler olmak üzere üç kısma ayrılmıştır.
- Toprakların büyük çoğunluğu kral ve tapınaklara aittir.
- Para gelişmediği için vergiler mal üzerinden verilmektedir. Tapınaklara getirilen mal ve hayvanların kayıt işlemleri zaman içerisinde yazı ve matematiğin ortaya çıkmasına da neden olacaktı.
- Temel geçim kaynağı tarımdır. Tarımı geliştirmek için su kanalları ve bentler inşa etmişlerdir.
- Sümer'de aile müessesesi, evlenecek erkeğin kızın babasına iki tarafın anlaştığı bir meblağı vermesiyle başlıyor ve bu sözleşme, tabletlere yazılarak resmi hale getiriliyordu,
- Genellikle tek eşlilik hâkimdir.

DİNİ HAYAT

Çok tanrılı dinsel inanış sistemleri mevcuttur. Ahiret inançları yoktur.

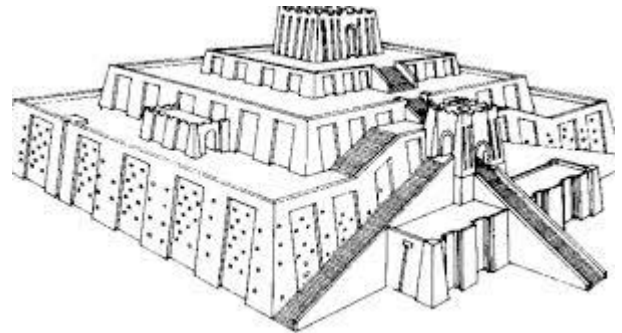
Başlıca önemli tanrı ve tanrıçaları:

Anu veya An: Gök tanrısı,

Enlil: Hava tanrısı, tanrıların babası, Enki: Bilgelik tanrısı

Nimmah (Ninhursag): ana-tanrıça Nanna (Sin): Ay tanrısı.

Ecem (Kueen) : Kraliçe Soylular tanrıçası. İnanna (İştär): Aşk ve Bereket Tanrıçası

→ Sümerler ilahlarının her birini tanrı manasına gelen **dingir** kelimesiyle anıyorlardı.

→ Sümer tapınaklarına Zigurat adı verilmektedir. Bunlar gözlemevi ve soğuk hava deposu olarak kullanılırdı. Aynı zamanda bu tapınaklar okul olarak ta kullanılırdı. Ziguratlar aynı zamanda Dünyanın ilkökul örgütlenmesidir.

Sümerlerde ayrıca;

→ Dünya tarihinde ilk defa ay yılı esaslı takvimi icat ettiler.

→ Dört işlemi 60 tabanlı sayı sistemini, bir saatin 60 dakika, bir dakikanın 60 saniye, bir haftayı 7 gün olarak hesaplamışlardır. Daireyi 360 'a bölmüşlerdir. Uzunluk ve ağırlık ölçülerini buldular.

→ Güneş saatini icat ettiler.

→ Sümerlerin kullanmış oldukları Türkçe kelimelerden dolayı Türk olduklarını iddia eden araştırmacılar da mevcuttur.

Sümerlere Akad Kralı Sargon son vermiştir

- I. MÖ 3000: Sümerler Çivi yazısını kullanmışlardır.
- II. MÖ 1280 : Hititlilerle Mısırlılar arasında Kadeş Antlaşması yapılmıştır.
- III. MÖ 700 : Lidyalılar ticaret hayatında para kullanmışlardır.

Bu üç olayın ortak yönü nedir ?

- A) Meydana geldikleri dönemlerdeki toplum yapısını yansıtması
 - B) Bu tür olayların ilk örnekleri olmaları
 - C) Oluşumlarında birbirlerinden etkilenmeleri
 - D) Uluslar arası ilişkileri içermeleri
 - E) Uluslar arası etkileşimleri hızlandırmaları
- (1982 / ÖSS)

"Sümerler tanrılarının uzun süre yaşamak yoksul düşmemek ve hasta olmamak gibi isteklerde bulunurlardı." Yukarıdaki açıklamaya göre Sümerlerin tanrı ve yaşam anlayışlarıyla ilgili olarak;

I- İsteklerinin yaşam standardına yönelik olduğu

II- Sadece Üyeler Linkleri ve Resimleri Görebilir. sorunlarına önem verdikleri

III-Tanrılarını insan şeklinde yorumladıkları yargılarından hangilerine varılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve III

AKADLAR

- Sami kökenli olan Akadlar Arap yarımadasından gelerek bölgeye hâkim oldular.
- Devletin kurucusu Sargon; başkenti ise Agade şehridir.
- Kiş şehrinin sarayında kral Ur-Zababa'nın baş muhasebecisi olan Sargon, MÖ 2350 yılında bir savaştan yenik dönen kralına darbe düzenleyerek tahta geçmiştir.
- Kral Sargon döneminde Suriye, Güneydoğu Anadolu, Batı İran'ı alıp dünya tarihinde ilk imparatorluğunu kurdular.
- Kurdukları imparatorluk sayesinde Sümer kültürünü Ön Asya'ya yaymışlardır.
- Dünya tarihindeki ilk düzenli ordu birliklerini kurdular.
- Dünya tarihinde Tanrı-kral anlayışını ilk defa uygulayan topluluktur. İmparator Naramsin kendisini tanrı ilan ederek bu uygulamayı başlatmıştır.
- MÖ 2100 de İran'dan gelen Guti saldırılarıyla yıpranan devlete Sümerler son verdi.
- Kral Naram-sin'in Zafer Anıtı günümüze gelen en önemli eserdir.
- Akad'ca Mezopotamya'da en fazla kullanılan günlük dildir

ELAMLILAR

- Elamlılar coğrafi olarak Mezopotamya'da olmamasına rağmen kültür olarak bu bölge içerisinde ele alınır.
- Mezopotamya medeniyetinin en zayıf halkası kabul edilir.
- Başkentleri Sus şehridir.
- Çömlek ve seramik sanatında ileriydiler
- Kendilerine özgü bir dil, yazı ve kültüre sahiptirler.
- Sümer egemenliğine son vermişlerdir

Mezopotamya'da Sus'ta bulunan taranmış üçgen, taranmış baklava dilimli motifler ve çizgiler içeren seramik çanaklara Aşkabat yakınlarında Anav yöresinde de rastlanmıştır.

Bu bilgiye dayanarak;

I. Buluntular, insanlık tarihiyle ilgili bilgilere ulaşılmasını sağlamıştır, il. Seramik sanatı farklı yerleşim yerlerinde aynı zamanda başlamıştır.

III. insanlar seramiği gereksinimlerini karşılamada kullanmıştır,

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve III D) II ve III E) I, II ve III

(2002-ÖSS)

ASURLULAR

- Subari ve Sami kavimlerinin kaynaşması sonucu ortaya çıkan Melez bir topluluktur.
- Asurlular ilkçağ uygarlıkları içerisinde ilk sömürgeci devlet olarak kabul edilir.
- Başkentleri ise Ninova şehridir.
- Asurluların ilk büyük kralı, Tiglatpileser olmakla birlikte, Asur İmparatorluğu, özellikle Sargonlar sülalesi zamanında en parlak dönemini yaşamıştır.
- En önemli hükümdarları Asurbanipal'dir. Bu dönemde Suriye; Filistin, Mısır, İran, Kıbrıs, Anadolu'da Kapadokya'yı aldılar.
- Asurlular dünya tarihinde kara ticaret koloniciliğini ilk başlatan millettir. Anadolu'da Kültepe, Boğazköy, Alışar gibi yerlerde ticaret kolonileri kurdular.
- Karum adı verilen pazar yerleri sayesinde siyasi ve ekonomik gelişmeyi tamamladılar. Anadolu'ya yazı bu pazar yerleri sayesinde gelmiştir.
- Kolonilerini korumak ve kervanlarının rahat hareket etmesi için Ön Asya'nın ilk süvari birliklerini kurdular.
- Hamurabiden daha sert ve acımasız kanunlar yaptılar. Bu kanunların sert olmasının en önemli nedeni geniş bir coğrafyada kurulan imparatorluklarını korkuyla ayakta tutma inancıdır.
- Dünya tarihinde kütüphaneciliği ve arşivciliği ilk başlatan millettir. Başkent Ninova 'da dünyanın ilk kütüphanesini Asurbanipal zamanında kurdular Dünya tarihinde ilk soykırım hareketini gerçekleştirdiler. Elam ülkesini işgal ederek bölge halkını tarihten silmişlerdir
- Asur ordusu çok iyi örgütlenen, mızraklı askerler ve okçulardan oluşurdu. Askerler örme zırhlar giyerlerdi ve savaş arabaları ile çok çabuk yer değiştirebiliyordu. Kuşatma gereçleri son derece gelişmişti.
- Babillerin yardımı ile Medler tarafından yıkılmıştır

BABİLLER

- Samilerin bir kolu olan Amurrular tarafından kuruldu.
- Devletin kurucusu Sumuabum, başkenti ise Babil (Babillon) şehridir.
- I. ve II. Babil Devleti olmak üzere iki defa Mezopotamya'ya hâkim oldular. I. Babil Devletinin en parlak dönemi Hamurabi zamanıdır. Bu dönemde bütün Mezopotamya kontrol altına alındı.

Hammurrabi Sümer kanunlarından ve Sami geleneklerinden yararlanarak kendi kanunlarını yaptı. Sistemli hale getirilen kanunlarda **kıssasa kısas** anlayışı hâkimdir. Bu kanunlar daha sonra tüm ön Asya'yı etkilemiştir. Bu kanunlarda kişi ve toplum kanunları ayrılmıştır

- Hammurrabi iktidarını tanrı yerine yasalara ve orduya dayandırdı. Böylece tarihin ilk mutlak krallığını Babil Devletinde oluşturdu.
- Hammurrabi Tanrı -kral anlayışı yerine adaletli ve iyiliksever kral anlayışını benimseyerek dünyevi anlayışa önem verdi. Bundan dolayı dünyanın ilk laik devleti Babiller tarafından oluşturuldu
- Babillerde toplum kral ve yardımcıları, rahipler, toprak sahipleri, tüccarlar köylü ve köle gibi çeşitli sınıflara ayrılmıştır
- Ücretli askerlerden meydana gelen daimi ordular kurmuşlardır
- Sümerler gibi tapınaklarına Zigurat adını vermişlerdir.
- II. Babil Devleti Nabukedzar döneminde Yahudilerle mücadele ederek onların elinden Kudüs'ü aldı ve Yahudileri 80 yıl sürecek olan sürgüne tabi tuttu.

Babiller ve Roma İmparatorluğu döneminde Yahudiler iki defa sürgüne tabi tutuldular.

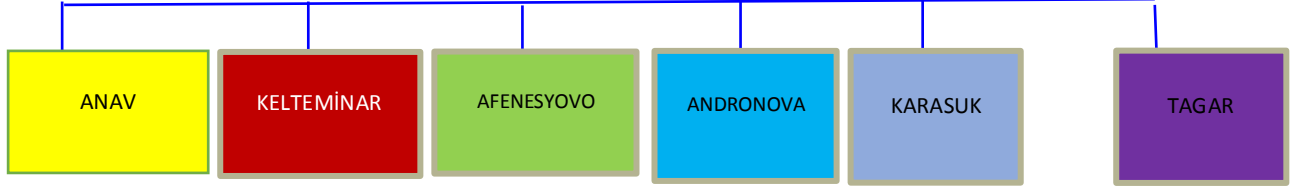
- II. Babil Devleti Suriye için Mısırlarla savaşmışlardır.
- Mimaride Mezopotamya medeniyetleri içerisinde en gelişmiş olanıdır.
- Babil Kulesi ve Babil Asma Bahçeleri önemli eserleridir.
- Burçları güneş saatini ay ve güneş tutulmalarını hesaplamışlardır.

İlk Çağ'da Mısır'da mimari eserler daha çok taştan yapıldığı hâlde Mezopotamya'da kerpiç ve tuğladan yapılmış, taş, Mısır'a nazaran daha az kullanılmıştır.

Yalnız bu bilgiyle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir ?

- A) Mezopotamya taş işçiliği dalında Mısır'ın etkisinde kalmıştır.
 - B) Mezopotamya'da sanattan çok bilime önem verilmiştir.
 - C) Mezopotamya mimarisinde dinî duygu ve düşüncelerin etkisi olmuştur.
 - D) Coğrafi durum ve yaşayış şartlarının farklı olması sanatta etkili olmuştur.
 - E) Taşın mimaride kullanılması yapıların tarihi açıdan değerlendirilmelerini kolaylaştırmıştır.
- (2008 /1)

ORTA ASYA'DA İLK KÜLTÜR MERKEZLERİ

ANAV KÜLTÜRÜ (M.Ö. 4500-1000)

Anav kültürü Aşkabat yakınlarında bulunan Anav bölgesinde ortaya çıkarılmıştır.

Orta Asya'nın en eski kültürüdür.

Yerleşik hayat örnekleri görülür.

Anav kültüründe ayrıca dokumacılık ve hayvancılık faaliyetlerinde de bulunulmuştur.

Anav kültüründe yerleşik hayata geçtiklerine dair kanıtlar

- ✓ Tuğladan yapılmış evler
- ✓ Tarımsal faaliyetler
- ✓ Toprak ve bakırdan yapılmış ev eşyaları

AFENESYOVO KÜLTÜRÜ(M.Ö.3000-1700)

- ➔ Altay-Sayan dağlarının kuzey batısıdır.
- ➔ Türklerin en eski kültürüdür.
- ➔ Orta Asya uygarlığının temelini oluşturur.
- ➔ Bu bölgede yaşayan insanların avcılık ve hayvancılıkla uğraştıkları bilinmektedir.

ANDRONOVO KÜLTÜRÜ(M.Ö.1700-1200)

- 🏠 Altay – Tanrı dağları, Güney Sibiry ve Hazar'ın doğusuna kadar uzanan bölgede gelişmiş bir kültür çevresidir.
- 🏠 Orta Asya'da en geniş alana yayılan kültürüdür.
- 🏠 İlk kez Tunç ve Altın bu uygarlık alanında işlenmiştir.
- 🏠 At ilk kez Orta Asya Uygarlıkları içerisinde bu uygarlık alanında evcilleştirilmiştir.

KARASUK KÜLTÜRÜ(M.Ö. 1200-700)

- ☒ Karasuk nehri etrafında gelişen uygarlıktır.
- ☒ Türkler ilk defa demiri bu kültürde işlediler.
- ☒ Dört tekerlekli arabalar ilk defa bu kültür alanında kullanıldı.

TAGAR KÜLTÜRÜ(M.Ö 700-100)

- Abakan bölgesindedir. Günümüze en yakın olan kültürdür.
- Bölge kültürleri arasındaki en gelişmiş olanıdır. İkiyüzlü keskin hançerler, ok uçları, tarak ve bilezik gibi eşyalara rastlanılır.

İSKİTLER (SAKALAR)

- ☑ Türk tarihinde bilinen ilk atlı göçebe topluluktur. Doğu Avrupa ve Karadeniz'in kuzey bölgelerine hâkim oldular. Bugünkü Kırım bölgesinde kuruldu.
- ☑ Yunanlılar tarafından İskit, İranlılar tarafından Saka, Asurlular tarafından İşkuza, Çinliler tarafından Sai olarak adlandırıldılar.
- ☑ Kimmer, Pers, Med, Urartu ve Asurlularla savaştılar.
- ☑ Fırdevsi Şehname adlı eserinde İskitlerin Medler ve Perslerle yaptıkları savaşları anlatmaktadır. Eserde Alper Tunga'dan Afrasiyap ismi ile bahsedilmektedir.
- ☑ En önemli hükümdarları Alper Tunga'dır. Dünya tarihinin ilk kadın hükümdarı olarak kabul edilen Tomris'te önemli bir şahsiyet olarak karşımıza çıkmaktadır.
- ☑ İskitlilerin Yunanlılarla ilişkilerinde Amazon kadın askerler efsanesi ortaya çıkmıştır.
- ☑ Falcılık ve kuyumculukta ileri seviyeye ulaşan İskitlere Bozkırın Kuyumcuları olarak ta adlandırıldılar. Maden işlemeciliğini Urartulardan öğrenmişlerdir.

- ☑ Canlı hayvan, deri, kürk ve savaşlarda esir alınan köleler en önemli ihraç ürünleridir.
- ☑ Ön Asya'da atı evcilleştiren ve at arabasını ilk kullanan topluluk olarak bilinmektedir.
- ☑ Alper Tunga ve Şu destanları ünlüdür.
- ☑ Anaerikil bir toplum yapısına hakimdir.(Evin reisi kadındır)
- ☑ Sarmat ve Got saldırıları ile yıkılarak bölge halkı içerisinde zamanla asimile oldular.
- ☑ Bugünkü Yakut Türklerinin ataları olarak adlandırılırlar

– İslamiyetten önce Türk sanatında, hayvanlar ve bu hayvanların birbirleriyle mücadelelerini gösteren motifler ön planda olmuştur. Bu motifler kemer tokası, kılıç, hançer kabzası, süs eşyası, koşum takımı gibi taşınabilir malzeme üzerine işlenmiştir.

– Eski Mısır'da aristokrat mezarlarının duvarlarına yiyecek, içecek, tohum ekimi, ekmek fırını, balık ve kuş avını gösteren resimler yapılmıştır.

Bu iki durum aşağıdakilerden hangisinin göstergesidir ?

- A) Yer altı zenginlikleri bol olan yörelerde sanatın erken geliştiğinin
 - B) Sanatın, yerleşik yaşama geçtikten sonra başladığının
 - C) Sanatın toplumların yaşam koşullarını yansıttığının
 - D) El sanatlarının gelişmesinde ticaretin önemli bir rolü olduğunun
 - E) Sanata verilen önemin toplumdan topluma değiştiğinin
- (1999 / ÖSS – İPTAL)

Ön Asya'da yapılan bir kazıda bulunan MÖ 4000 yılına ait bazı eserlerin, Orta Asya'da bulunan MÖ 5000 yılına ait eserlere benzediği görülmüştür. Aşağıdakilerden hangisinin ortaya konması, bu Ön Asya uygarlığının Orta Asya uygarlığından etkilendiğine bir kanıt olabilir ?

- A) Bulunan eserlerin aynı tarih devrine ait olduğunun
 - B) Ön Asya uygarlığını yaratanların Orta Asya'dan geldiklerinin
 - C) Orta Asya uygarlığının ileri bir uygarlık olduğunun
 - D) Ön Asya uygarlığının başka uygarlıkları etkilemediğinin
 - E) Ön Asya'da bulunan eserlerin daha çeşitli olduğunun
- (1983 / ÖSS)

MISIR UYGARLIĞI

-Nil nehri deltasında M.Ö. 3000'de başlayıp 333'de Makedonyalı İskender'in istilasına kadar yaşayan uygarlıktır.

-Mısır Uygarlığı tarih öncesi dönemleri sırasıyla yaşayan tek uygarlıktır.

-Mısır Uygarlığı, Mezopotamya Uygarlığı gibi ana kaynak uygarlık kabul edilmektedir.

-Mısır kendine özgü bir medeniyettir. Bunda en önemli etken ülkenin doğal setlerle korunmasıdır.

Kendine özgü medeniyet oluşturmada; etrafının

Kendine özgü medeniyet oluşturmada; etrafının

DAĞLAR

DENİZLER

ÇÖLLER'le çevrili olması önemli etkidir.

Mısır'ın etrafının doğal korumalarla çevrili olması burada kurulan devletlerin uzun ömürlü olmasını da etkilemiştir.

⇒ Mısır siyasi tarihi NOM adı verilen şehir devletleri ile başladıysa da Kral Menes zamanında siyasi birlik kurulmuştur.

⇒ Mısır siyasi tarihinin en önemli olayı Kuzey Suriye toprakları için Hititlerle yaptıkları Kadeş Savaşı ve imzalanan Kadeş Antlaşması önemli bir yer tutar.

Kadeş Antlaşması Mısırlılarla Hititler arasında imzalanan dünya tarihinin ilk yazılı ve ittifak antlaşmasıdır.(M.Ö. 1280)

YÖNETİM

*Mısır'ın tarihi ilk kez Mısırlı rahip Menetho tarafından yazılmıştır. Menetho Mısır tarihini 30 Hanedana bölmüştür.

*Mısır Uygarlığında Firavunlar dini ve siyasi tek otoritedir.

*Firavunlar Tanrı-kral olarak kabul edilirler. Firavunlar gökyüzü tanrısı horusun yeryüzündeki temsilcisi ve oğlu olarak kabul edilir.

*Firavunların ağzından çıkan her sözün ilahi kabul edilmesi ilkçağ uygarlıkları içerisinde en sert Mutlak Monarşinin Mısır'da yaşanmasına neden olmuştur.

*Firavun, tanrının temsilcisi olarak toprakların, malların ve insanların sahibidir.

*Firavundan sonra en yetkili kişi vezirlerdir. Ülke yönetiminde firavuna, vezir, asiller, rahipler, askerler ve kâtipler yardımcı olmuştur.

Mısır Uygarlığı; dünya tarihinde vezirlik ve kâtiplik sistemini ilk kuran uygarlıktır.

- * En yüksek memurluk kâtiplikti. Kâtipler, ülke genelinde tarım faaliyetleri ve sulama çalışmalarını denetliyorlardı.
- * Mısır'da memurlar asil ailelerden seçilmekte hatta bazı meslekler babadan oğula geçmektedir. Bu durum memuriyetlerin ayrıcalıklı bir sınıf haline dönüşmesine neden olmuştur.
- * Ülke eyaletlere bölünerek başlarına Firavun tarafından tam yetkiyle atanan valilerce yönetilmiştir.

Ülkenin eyaletlere bölünmesindeki en önemli amaç merkezi otoriteyi güçlü tutmaktır.

DİNİ HAYAT

- Din Mısır kültürünün ortaya çıkmasındaki en önemli etkidir.
- İlkçağda dinin günlük hayatta en tesirli olduğu uygarlık Mısır'dır
- Çok tanrılı bir dinsel inanış hâkimdir.
- Tanrıların daha çok insan veya hayvan şeklinde tasavvur etmişlerdir.
- Horus, Amon, Ra (yeni krallık döneminde Amon-Ra'ya dönüşecek) , Set, İsis, Anubis, İmhotep ve Öziris önemli tanrılarıdır.
- IV. Amanofis güçlenen Aton rahiplerine karşı Mısırdaki tek tanrı inancını yerleştirmeye çalışmışsa da başarılı

olamamıştır. Bu hareket dünya tarihinin ilk reform hareketi olarak kabul edilir.

- Mısır'da Mumyacılık, Eczacılık, Tıp, Anıt mezar, Kimya, Edebiyat ve Resim kaynağını dinden almıştır.

Mumyacılık

Mısır'da ölümden sonraki hayata olan inancın en önemli göstergesidir.

Mısır Uygarlığında ölümden sonraki hayata inanmalarının en güçlü kanıtları:

- Mumyacılık
- Piramitler

Mısır Uygarlığında Firavun mezarlarına Piramit, halk mezarlarına Labirent adı verilir. Keops, Mikerinos ve Kefrenpiramitleri önemli anıt mezarlardır.

HUKUK

- ❖ Firavun'un sonsuz yetkiye sahip olması ve ağzından çıkan her sözün ilahi kabul edilmesi hukukun Mezopotamya ve Anadolu uygarlıklarındaki kadar gelişmesini engellemiştir.
- ❖ Hukukun gelişmemesinde bir diğer etkende toplumda yaşanan sınıfsal farklılaşmadır.
- ❖ Altı Büyük Ev adı verilen mahkemeler yargılama ve infaz işlerinin tatbikini uygulamışlardır.

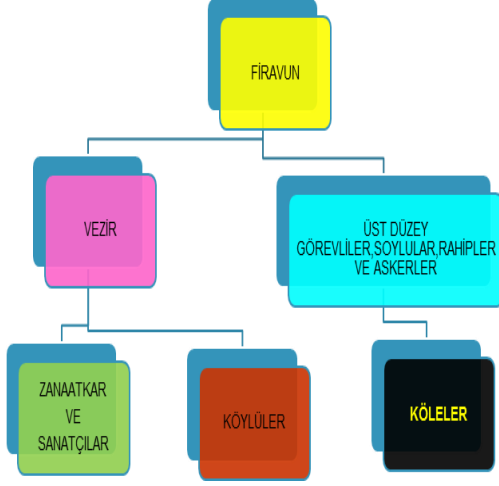
ORDU

- Zengin bir ülke olan Mısır Uygarlığında önceleri daimi orduları yokken zamanla komşu ülkelerle mücadeleler orduya önem verilmesine sebep oldu.
- Ordunun aynı zamanda Firavunun yeryüzündeki gücünü temsil ettiğine inanmışlardır.
- Güçlü ve daimi ordular kuran Mısır'da ordunun büyük bölümü piyadelerden oluşur.
- İhtiyaç halinde halktan da askerler alınmıştır.
- Mısır Uygarlığında merkezde maaşlı, eyaletlerde ise toprağa bağlı askerler görev yapmaktadır.

- Savaş arabaları ordunun en önemli yıpratıcı gücünü oluşturmaktadırlar.

TOPLUMSAL HAYAT VE EKONOMİ

Mısır Uygarlığı toplumsal sınıfsal farklılıkların en sert yaşandığı uygarlık alanlarından biridir. Toplum genel olarak şu şekilde sınıflara ayrılmıştır.

- Mısır halkı dindar olduğu için Rahipler nüfuz sahibi olabilmişlerdir. Hatta karışıklık dönemlerinde rahipler bu nüfuzlarını kullanarak dini devletler de kurabilmişlerdir. Rahipler, Mısırlıları ölümden sonraki hayata hazırladıklarından dolayı nüfuz kazanmış ve geniş topraklar elde etmişlerdir.
- Üretimle uğraşan köylüler ve köleler toplumun en kalabalık sınıfı olmasına rağmen sosyal hakları neredeyse yoktur.
- Mısır'ın en önemli gelir ve geçim kaynağı tarımdır. Nil nehri etrafında sulu tarım yaygındır.
- Toplanan ürünler tapınaklarda saklanırdı.
- Çiftçiler toprakları Firavun adına işlerlerdi.

Zengin maden yataklarına sahip olunması madencilikte gelişmesine neden olmuştur. Afrika ülkeleri ile ticari faaliyetlerde bulunmuşlardır

MISIR UYGARLIĞINDA AYRICA;

Hiyeroglif adı verilen resim yazı sistemini kullandılar.

Papirüs bitkisinden kâğıtlar elde ettiler.

Güneş yılı esaslı ilk takvimi icat ettiler.

Pi sayısını günümüze en yakın değerde bulup, kullandılar

Matematik, Astronomi, Geometri, Haritacılık gibi alanlarda ileridirler

İlk Çağda Mısır'da mimari eserler daha çok taştan yapıldığı hâlde Mezopotamya'da kerpiç ve tuğladan yapılmış, taş, Mısır'a nazaran daha az kullanılmıştır.

Yalnız bu bilgiyle aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılabilir ?

- A) Mezopotamya taş işçiliği dalında Mısır'ın etkisinde kalmıştır.
 - B) Mezopotamya'da sanattan çok bilime önem verilmiştir.
 - C) Mezopotamya mimarisinde dinî duygu ve düşüncelerin etkisi olmuştur.
 - D) Coğrafi durum ve yaşayış şartlarının farklı olması sanatta etkili olmuştur.
 - E) Taşın mimaride kullanılması yapıların tarihî açıdan değerlendirilmelerini kolaylaştırmıştır.
- (2008 /1)

İlkçağda, Mısır'da tarım ürünlerinden alınan vergilerin belirlenmesi matematiğin, Nil nehrinin taşma zamanının hesaplanması astronominin, Nil sularının taşmasıyla bozulan arazi sınırlarının yeniden saptanması ise geometrinin gelişmesinde etkili olmuştur.

Yukarıda verilen bilgilere dayanarak aşağıdaki genellemelerden hangisine ulaşılabilir ?

- A) İhtiyaçlar insanları bilimsel çalışmalara yönlendirmiştir.
 - B) Coğrafi konum tarımda verimliliği etkilemiştir.
 - C) Doğa olayları kontrol altına alınmıştır.
 - D) İnsanların yerleşik hayata bir nedeni tarımdır.
 - E) İnsanlar arasında kültür benzerlikleri vardır.
- (1995 / ÖSS)

İlkçağda, Mezopotamya'nın kuzeyine Yukarı, güneyine Aşağı Mezopotamya denildiği halde, Mısır'ın kuzeyine Aşağı, güneyine Yukarı Mısır denmiştir. "Yukarı" ve "Aşağı" şeklindeki bu belirlemeler neye dayanarak yapılmıştır

- A) Ekvatora olan uzaklığa
 - B) Ovaların konumuna
 - C) Yerleşim merkezlerin dağılışın
 - D) Nehirlerin akış yönüne
 - E) Dağlık bölgelerin konumuna
- (1983 / ÖSS)

Fenikeliler ve Mısırlıların Akdeniz'e kıyısı olan uygarlıklar olduğu düşünöldüğünde, Fenikelilerin deniz ticaretinde Mısırlılardan daha ileri gitmeleri ve koloniler kurmalarının;

I. Yaşadıkları bölgenin tarım ve hayvancılığa uygun olmaması

II. Mısırlıların güçlü bir merkezi otoriteye sahip olması

III. Fenikelilerin şehir devletleri şeklinde yaşamaları

nedenlerinden hangileri ile ilgili olduğu söylenebilir?

A) Yalnız I

B) I ve II

C) Yalnız II

D) I ve III

E) I, II ve III

Alıntıdır.

Mısır'ın çevresinin çöller ve denizlerle çevrili olması, bu ülkenin Mezopotamya'daki gibi göç ve istila dalgalarına hedef olmasını engellemiştir. Bu durumun Mısır'da;

I. özgün bir kültür ve uygarlığın oluşması,

II. tarih öncesi devirlerin sırasıyla yaşanması,

III. çeşitli dil ve inanç sistemlerinin ortaya çıkması gelişmelerinden hangilerine neden olduğu savunulamaz?

A)Yalnız I

B)Yalnız III

C)I ve II

D) II ve III

E)I, II ve III

Kaynak : <http://www.sorukurdu.com>

İRAN UYGARLIKLARI

Pers ve Medlerce kurulan karma bir uygarlıktır.

MEDLER (M.Ö 7 yy- M.Ö 550)

- ⊙ Tarihte Med ismine ilk kez Asur kralı II. Şalmaneser döneminde rastlanılmaktadır.
- ⊙ İlk tarihleri Asur egemenliğinde iken M.Ö. 7yy'da Asur egemenliğinden ayrılarak devletlerini kurdular.
- ⊙ Kurulan Med Devletinin başkenti tarihi kaynaklarda Ekbatan (Hamedan) olarak geçer
- ⊙ Keyaksar döneminde Babillerle ittifak kurarak Asur devletini yıktılar.
- ⊙ M.Ö. 6yy'dan itibaren Anadolu'dan Afganistan'a kadar uzanan büyük bir imparatorluğa ulaştılar.
- ⊙ Tarihte bilinen ilk Türk atlı göçebe topluluğu olan İskitleri İran'dan çıkardılar.
- ⊙ Anadolu hâkimiyeti için Lidyalılarla mücadele ettiler. M.Ö. 550'de Persler tarafından yıkılmışlardı

PERSLER (M.Ö.551-M.Ö 331)

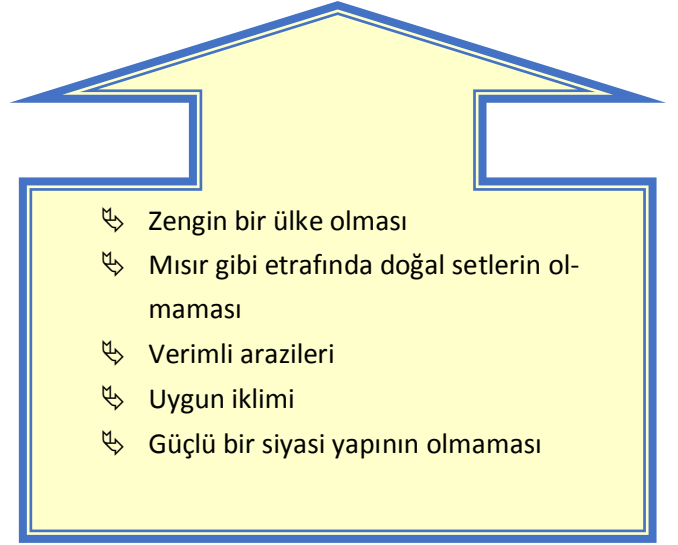
- ❌ Bugünkü İran'ın güneybatısında Kiros döneminde Med devletini yıkarak başkent Persapolis olmak üzere devletlerini kurdular.
- ❌ Kiros döneminde Babil Devletine son vererek Yahudilerin ülkelerine dönmelerine izin verdi.
- ❌ Kiros M.Ö. 546'da Lidya Devletine son vererek Anadolu hâkimiyetini ele geçirdi.
- ❌ Kambyses döneminde Yunan adaları ve Kıbrıs alınarak hâkimiyet alanı balkanlara kadar genişledi.
- ❌ Darius döneminde ülkenin sınırları Balkanlara Nil nehrine ve doğuda İndus nehrine kadar geniş bir bölgede çeşitli kavimleri içine alan büyük bir imparatorluğa dönüştüler.
- ❌ İlk defa bu dönemde Ön Asya tek bayrak altında birleştirildi.
- ❌ Perslerin boğazlara egemen olması boğazlardan ekonomik gelir sağlayan İonyalıların tepkisine neden olmuştur. İyon şehir devletlerini Pers istilasından kurtarmak için Büyük İskender, Asya seferine çıkar.MÖ 334'te İssos ve Granikos Savaşları ile Pers Devletini yıkmıştır.

- ✘ Persler Darius döneminde ülkeyi SATRAPLIK adı verilen eyaletlere ayırmış başlarına da SATRAP adı verilen valiler atamışlardır.
- ✘ Persler sınırsız yetkilere sahip krallar tarafından mutlakiyetle yönetilmişlerdir. Satrap adı verilen valiler Şah Gözü veya Şah Kulağı adı verilen görevlilerce denetlendiği için Persler aynı zamanda dünyanın ilk istihbarat devletidir.
- ✘ Persler dünya tarihinde ilk defa posta teşkilatını kurmuşlardır.
- ✘ Darius zamanında Persler ilk kez parşömene mürekkeple yazı yazdılar.
- ✘ Taş ve kil üzerine yazılan çivi yazısından değişik bir tür yazı geliştirdiler.
- ✘ Yazıyı daha çok resmi kraliyet yazışmalarında ve Arami dilinde yazmışlardır.
- ✘ Mimaride büyük saray, anıt mezarlar inşa ederek Pers Üslubu adı verilen türün öncüleri oldular.
- ✘ Geleneksel kabile yasalarının hâkim olduğu Pers topraklarında krallar tarafından buyruklar çıkartıldı. Eyaletlerde adalet işlerine Satraplar bakardı.
- ✘ Persler daimi ve düzenli ordular kurmuşlardır.
- ✘ Orduları piyade ve süvarilerden oluşmaktadır.
- ✘ Ordularında Ölümsüzler adı verilen özel birliklerde mevcuttur.
- ✘ Zerdüştlük dinine inandılar. Bu din iyilik ve kötülüğün mücadelesi anlayışına dayanmaktadır. Tapınaklarına Ateş gede adı verilir.
- ✘ Persler yaklaşık 200 yıl Anadolu'ya hâkim olmalarına rağmen yüksek Anadolu kültürü karşısında Anadolu'yu kültürel alanda etkileyememişlerdir
- ✘ Persapolis Sarayı, Anadolu'da Bodrum Mausolium önemli mimari örnekleridir.

Perslerde ülkenin Satraplık adı verilen eyaletlere ayrılmasındaki en önemli amaç merkezi otoriteyi güçlü tutmak ve farklı milletlerden oluşan toplum yapısı nedeniyle isyanların çıkmasını engellemektir.

HİNT UYGARLIĞI

- ✓ Hindistan Asya'nın güneyinde yer alan bir yarımada-dır.
- ✓ Hindistan'da ilk yerleşim M.Ö. 4000'lerde başlamıştır. Hindistan'da Orta Taş Devrine kadar uzanan köklü bir medeniyettir.
- ✓ Hindistan'da ilk yerleşim yerleri İndus ve Ganj nehirleri etrafında SİND adıyla kurulmuştur.
- ✓ Mohanjo-Daro ve Harappa önemli eski Hint medeniyet merkezlerindendir.

- ✓ İstilalarla birlikte bu bölgede güçlü devletler kurulamamıştır.

Bu gibi etkenler bölgede siyasi birlik kurulmasını ve güçlü devletlerin ortaya çıkmasını engellemiştir. Hindistan'da siyasi birliği ilk kuran devlet Babür Devletidir.

KAST SİSTEMİNİN BAZI ÖZELLİKLERİ

- Kast sisteminin ortaya çıkmasındaki en önemli düşünce tarzı reenkarnasyondur.
- Kastlar arası geçiş yasaktır.
- Ayrı kastlar bir araya gelip yemek yiyemez
- Paryaların hiçbir sosyal hakkı yoktur. Paryalar tapınaklara giremez ayrı kast mensuplarıyla aynı kuyudan su bile içemezler.
- Ayrı kastlar arasında evlilikler kesinlikle yasaktır.
- Her kastın kendini belli eden farklı işaretleri vardır.

Üst kasttan olan birinin alt kastla işbirliği yapması ve ona dokunması dahi yasaktır

Gazneli Mahmut'un Hindistan'a yaptığı 17 sefer sonunda bölgeye yayılan İslamiyet kast sisteminin önemini yitirmesine neden olmuştur.

Kast Sistemi Hint toplumunun millileşmesini ve vatan sevgisinin yok olmasına neden olmuştur.

BRAHMAN

KŞATRİYA

VAYŚİYA

SÜDRA

PARYA
(Kast dışı)

1. Hindistan, R..... adı verilen küçük devletlerden oluşuyordu.
2. Hindistan'da tarih boyunca güçlü bir devlet ortaya çıkmamıştır. Bunun sebebi
.....
.....
.....
3. Toplumu birbirinden ayrı sınıflara ayıran " K..... " de en üste Bra..... En alta ise P..... vardı.
4. İlk olarak Ve..... adı verilen dini içerikli metinlerden geliştirilmiş Bra..... ve Hi..... Dinleri ortaya çıkmıştır.

ÇİN UYGARLIĞI

- ✗ Çin Asya'nın güneydoğusunda yer alan bir ülkedir.
- ✗ Çin kültürü Türk, Moğol ,Tunguz ve Tibet kültürlerinin etkisi ile ortaya çıkan karma bir uygarlıktır.
- ✗ Çin uygarlığı Sarı ve Gök Irmak merkezli olarak şekillenmiştir.
- ✗ Derebeylik izlerine ilk defa Çin uygarlığında rastlanılmaktadır.
- ✗ M.Ö. 3000'lerde ilk defa Çou hanedanı ile siyasi birliktelik kurulmadı.
- ✗ Çin tarihi sülâleler hâkimiyetleri şeklinde gelişmiştir. 22 hanedan tarafından yönetilmiştir.
- ✗ Çin'de Tanrının Oğlu olarak adlandırılan imparatorlar sınırsız yetkiye sahiplerdir. Çin imparatorları güçlerini daima ordularından alırdı.
- ✗ Çin ordusu, yaya ve arabalı askerler olmak üzere iki sınıfa ayrılmıştır. Ancak Türklerin örnek alınmasıyla bu sınıflara atlı birlikler de dâhil edilmiştir. Askeri teşkilatlanmalarda Hunlardan örnek aldılar. Hun saldırılarına karşı Çin Seddi'ni yaptı. Çin Seddi askeri mimarının en önemli örneğidir
- ✗ Çin'de en yaygın dinler Konfüçyüsçülük, Taoizm ve Budizm'dir. Çin uygarlığının temeli, Konfüçyüs -çülüğü dayanır. Bu din erdem ve görev ahlakına dayalıdır.
- ✗ Çin'de ekonomi büyük ölçüde tarıma dayalıdır. Tarımın yanında ipek, resim, kumaş işleme, porselen

imalatı, heykelticilik, çinçilik gibi zanaat ve sanat dalları gelişmiştir. Porselen maden azlığından dolayı ortaya çıkmıştır

- ✗ Türk-Çin mücadelesinin temel sebebini İpek yolu ve Orta Asya'nın hâkimiyeti oluşturur.
- ✗ Çin'de sosyal yapıyı asiller ve köylüler oluşturmuştur. Köylülere hürriyet hakkı tanımayan bu sosyal yapıda, sınıfların yaşayış ve hukukları birbirinden farklıdır.
- ✗ Tek heceli bir dil konuşulan Çin'de Çince bugün hala kullanılmaktadır.
- ✗ Çin'in geniş, kalabalık ve yerleşik kültüre sahip olması bu bölgeye göç eden toplulukların Çinleşmelerine neden olmuştur.
- ✗ Çinliler, mürekkep, kâğıt, barut, pusula ve matbaayı kullanarak dünyada birçok gelişmeye öncülük etmiştir.

Çin'de bulunan icatlar	Müslümanlara geçmesi	Hristiyanlara geçmesi
Kâğıt Matbaa Pusula mürekkep Barut	Talas Savaşı (751)	Haçlı Seferleri

BARUT; derebeyliğin sona ermesine
PUSULA; coğrafi keşiflerin yapılmasına
KAĞIT ve MATBAA; Rönesans ve Reformun yapılmasına neden oldu

- ✗ Mimari alanda Asya Uygarlıkları içerisinde en gelişmiş olan medeniyettir. Pagoda tarzlı tapınaklar, Saraylar ve Çin Seddi önemli mimari eserlerdir.

Aşağıdakilerden hangisi, Türklerin Çin üzerindeki etkilerinden biri değildir?

- A) Çin Seddi'nin yapılması
- B) Atlı birliklerin oluşturulması
- C) Çin'in Türklere komşu bazı bölgelerinde Gök-Tanrı inancının görülmesi
- D) Tapınaklar inşa edilmesi
- E) Çin ordusunun onluk sisteme göre düzenlenmesi

DOĞU AKDENİZ UYGARLIKLARI

FENİKELİLER(M.Ö. 1200-146)

- Lübnan dağları ile Doğu Akdeniz kıyıları arasındaki dağlık alanda yaşadılar.
- Samilerle bölgede yaşayan kavimlerin kaynaşması sonucu ortaya çıkan bir uygarlıktır.
- Başlangıçta Mısırın egemenliğine girip, 350 yıl kadar oldukça bakımsız yaşadıkdan sonra M.Ö.860'a doğru Asur'un, M.Ö.612'de Babil İmparatorluğunun M.Ö.539'da Perslerin, M.Ö.333te Büyük İskender'in ve M.Ö.64'te de Roma İmparatorluğunun egemenliğini kabul etmek zorunda kaldılar

Dünya tarihinde bilinen ilk denizci millettir.

Fenikelilerin deniz ticareti ile uğraşmalarının sebepleri:

- Bölgede tarım alanlarının azlığı
- Bölgenin dağlık olması
- Katran Ağacının bölgede çokça yer alması
- Mısır'dan Anadolu'ya ulaşan ticaret yolu üzerinde bulunmaları

- Dünya tarihinde deniz ticaret koloniciliğini ilk başlatan millettir.
- Doğu Akdeniz ve Batı Afrika sahilleri arasında kurdukları koloniler nedeniyle doğu ve batı kültürleri arasında taşıyıcı rol oynadılar.
- Kıbrıs, Girit, Sicilya, İngiltere ve İspanya'ya kadar uzanan geniş bir koloni ağı kurdular
- En önemli kolonileri Kartaca (Tunus)'dır. Kartacalılar Akdeniz hâkimiyeti için yaklaşık 100 yıl Romalılarla Pön Savaşlarını yaptılarsa da savaşı kaybederek Roma hâkimiyetine girdi.
- Mezopotamya Uygarlığından Çivi, Mısır Hieroglif yazısından etkilenecek dünya tarihinde ilk defa Alfa-beyi (Harf Yazısı) icat eden millettir.
- Fenikelilerin 22 harften oluşan alfabelerine Romalılar son şeklini vererek günümüzde kullanılan Latin Alfa-besine dönüştürdüler.

→ Fenikeliler şehir devletleri halinde yaşamışlar siyasi birlik kuramamışlardır. Sur, Sayda, Biblos, Arados, Beryhos ve Ugarit önemli şehirleridir.

- Şehirlerarasındaki ticari rekabet (Kolonicilik)
- Bölgenin dağlık olması

→ Şehirlerinin etrafı surlarla çevrili olup, krallık sistemi ile yönetildi.

→ Doğa güçlerine, Bereket Tanrıçası Aştarta, Dağlar Tanrısı Hodada, Gök Tanrısı Baale, önemli tanrılarıdır.

→ Camı icat etmişler, boya, gemicilik ve fildişi işlemeciliğinde ileri bir uygarlık meydana getirdiler.

1981 öss

- Eski Mısırlılar ilk takvimi bulmuşlar, sonra Sezar ve daha sonra da Papa XIII. Gregor bu takvimi geliştirerek bugün kullanılan takvimi oluşturmuşlardır.
- Fenikeliler ilk alfabeyi bulmuşlar, sonra Yunanlılar ve daha sonra da Romalılar bu alfabeyi geliştirerek bugün kullandığımız Latin alfabesini oluşturmuşlardır.

Bu bilgiler, bugün yararlanmakta olduğumuz takvim ve alfabenin nasıl geliştirilmiş olduğunu göstermektedir?

- Din ve devlet adamlarının yardımlarıyla
- Savaşlar sırasındaki kültür alışverişleriyle
- Yeni buluşların ödüllendirilmesiyle
- Değişik kişi ve toplumların katkılarıyla
- Ulusların birbiriyle yarışmalarıyla

İBRANİLER

☐M.Ö. 1500'lerde Filistin ve Lübnan dağları arasında yaşamışlardır

☐Sami ırkından olan bu millet kendilerine Irmağı Aşan anlamına gelen İbrani adını vermişlerdir.

☐İlk tarihleri Hz. İbrahim'le başlar.

☐Hz. Musa zamanında siyasi birliklerini kurdular.

☐Hz.Davud döneminde ilk defa devletlerini kurdular.

☐En parlak dönemler Hz. Süleyman dönemidir. Hz. Süleyman'ın ölümünden sonra İbrani Devleti İsrail ve Yahudi devleti olmak üzere ikiye ayrılmıştır

☐MÖ 722 Asurlular İsrail Devletine; MÖ 586 Babiller de Yahudi Devletine son verdiler.

☐İlkçağda tek tanrılı dine inan ilk millet İbraniler. Tevrat kutsal kitaplarıdır.

☐Dinlerini aşırı derecede millileştirmişlerdir.

Mescidi Aksa en önemli mimari eserleridir. 1948'de İngiliz ve Amerikalıların yardımı ile İsrail Devletini kurdular.

İlkçağ'da Hindistan'da halk Kast denilen sınıflara ayrılırdı.

Aşağıdakilerden hangisi Kast sistemiyle ilgili doğru bir bilgi değildir?

- Mesleklerin babadan oğula geçmesi
- Sınıflar arasında geçişin olması
- Toplumsal kaynaşmayı engellemesi
- Eşitsizliğe dayanması
- Köle sınıfının olmaması

AI INTIDIR

Çin'de,

- Konfüçyüs, Taoizm ve Budizm dinlerine ait tapınaklar yapılmış,
- Şang hanedanlığı zamanında (M.Ö. 1500) yazı bulunmuş,
- İpeğin bulunması ve ihracı Akdeniz ile Karadeniz'e oradan Avrupa'ya ulaşan İpek Yolu'nu yaratmıştır.

Buna göre Çin uygarlığı için;

- Tarih dönemine geçmiştir.
- Doğu – Batı arasında etkileşim ve iletişimin oluşumunda etkilidir.
- Tek bir dine bağlanılmamıştır.
- Toplumsal eşitlik sağlanmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- Yalnız I
- I ve II
- I, II ve III
- I ve IV
- I, II, III ve IV

ALINTIDIR.

ANADOLU UYGARLIKLARI

- Çeşitli uygarlıkları bünyesinde barındıran Anadolu bu özelliğinden dolayı Medeniyetler Beşiği olarak adlandırılır.
- Anadolu güneşin doğduğu yer anlamına gelen Anatolia kelimesinden türemiştir.
- Anadolu ilkçağlardan itibaren toplumların sahip olmak istedikleri veya yerleştikleri en gözde mekanlardan biridir.

Anadolu'da çeşitli medeniyetlerin kurulmasının en önemli nedenleri

- Coğrafi konumu (Asya ve Avrupa arasında köprü olması)
- Uygun iklimi
- Yeryüzü şekillerinin yaşamaya elverişli olması
- Önemli göç ve ticaret yolları üzerinde olması
- Su kaynakları

- Anadolu Medeniyetinin oluşmasında Mezopotamya, Mısır ve Ege medeniyetlerinin katkısı önemlidir.
- Anadolu'da yaşayan toplumlar fazla dindar olmadıkları için, rahipler Mısır ve Hindistan'daki gibi nüfuz kazanamamışlardır.
- Anadolu'da ilk zamanlarda şehir devletleri veya bölgesel güçlerce idare edilmekteyken bölgeye gelen Hititler ilk defa siyasi birliği kurmuşlardır.

HATTİLER

- Anadolu'nun bilinen en eski ismi Hatti ülkesi olarak adlandırılmaktadır. Bu adlandırmaya ilk defa Mezopotamya kaynaklarında rastlanılmaktadır.
- Hititlerden önce Anadolu halkı tarafından oluşturulan büyük medeniyete verilen isimdir.
- Tokat Horozlu tepe ve Alacahöyük'te yapılan kazılar neticesinde Hatilere ait birçok güneş kursları, heykelcikler, altın kadehler bulunmuştur. Bu eserler Anadolu Medeniyetler Müzesinde sergilenmektedirler.
- Ana Tanrıça kültü dini hayatlarını etkileyen en önemli figürdür. Hayvan biçimli tanrıları en önemlisi de Boğa biçimli tanrı simgeleri ünlüdür

HİTİTLER

- M.Ö. 2000'lerde Kafkaslar üzerinden Kızılırmak yayı çevresine yerleştiler.
- Başkentleri Hattuşaş şehridir.
- Devletin kurucusu I.Labarna'dır. Labarna ismi zamanla Hitit krallarına verilen bir unvan haline dönüşecektir.
- I.Murşil döneminde merkezi krallığa dönüşerek Anadolu'da siyasi birliği ilk kuran devlet olacaklardır.
- Hitit tarihi Eski Devlet, Yeni ve Geç Hitit devleti olmak üzere üç kısımda incelenir.
- Siyasi tarihlerinin en önemli olayı Mısırlılarla yapılan Kadeş Savaşı ve Antlaşmasıdır. Bu antlaşma dünya tarihinin en eski yazılı ve ittifak antlaşması kabul edilir.
- İlk zamanlarda fethedilen ülkelerin prensliklerine verilen yönetim tarzı zamanla merkezden gönderilen valilerce yönetilmiştir.
- Mısır, Pers ve Hititlerde ülkenin eyaletlere ayrılıp başlarına valilerin gönderilmesindeki en önemli amaç merkezi otoriteyi güçlü tutmaktır.
- Hititlerde ilk zamanlarda prenslerin gönderilmesi feodal yönetim tarzının olduğunu gösterir.

YÖNETİM

- Hititlerde devletin başında Labarna ünvanlı krallar bulunur.Krallar aynı zamanda Başrahip, Başkomutan ve Baş yargıçtır
- Krala devlet işlerinde Tavanna veya Tavananna isimli kraliçeler yardımcı olurdu.
- Yönetimde soyluların oluşturduğu Pankuş Meclisi de önemli bir kurumdur.

İlk zamanlarda bu meclisin kralı yargılama, yetkilerini sınırlandırma hatta görevden alma gibi özelliklerinden dolayı dünya tarihinde ilk MEŞRUTİ sistem Hititlerde kurulmuştur.

- Telepinnuş döneminde Pankuş Meclisinin bütün yetkileri alınarak bu meclis danışma meclisine dönüştürüldü.

- Hitit devlet yönetimi ilk zamanlarda feodal tımar sistemine dayanırken zamanla feodal beylerin yerini valiler almıştır.

DİNİ HAYAT

Çok tanrılı dinsel inanışlarından dolayı Hitit ülkesine BİN TANRI İLİ adı verilmiştir.

Ahret yani ölümden sonraki hayata inanmamışlardır.

ÖLÜMDEN SONRAKİ HAYATA İNANIŞINIPUÇLARI

Mezarların ev,oda veya piramit şeklinde yapılması

Mumyacılık

Mezarlara ölen kişinin eşyalarının konulması

Balbal adı verilen taşlar

- İbadetin birinci şartı temizliktir. Bu nedenle Hitit tapınaklarının yanlarında hamamlar bulunmaktadır.
- Hitit inancına göre tanrılarda insanlar gibi yer, içer, kavga ederler, evlenir ve çocuk sahibi olurlardı.
- Hititlerde baş tanrı Teşup'tur.

ORDU

- ❖ İlk zamanlarda düzenli ordu sistemi olmayan Hititler'de ülkenin konumu ve fetih politikasına dayalı büyümeyi tercih etmeleri ordu teşkilatının da önem kazanmasına neden oldu. Askerlik, Hititler'de bir zorunluluktan ve herkes askerlik görevini yerine getirmek zorundaydı.
- ❖ Askeri tımar sisteminin yanında kışlalarda yatıp kalkan düzenli askeri eğitim alan askerler bulunmaktadır.
- ❖ Savaş zamanında kralın özel muhafızlığını yapan çekirdek orduya bağlı her kent veya prenslik, kendi beslemek zorunda oldukları orduları ile Hitit ordusuna katılırlardı. Bazı zamanlarda ücretli askerlerde kullanılmıştır.
- ❖ Temel ordu piyadeler olmakla beraber süvariler ve savaş arabaları vurucu güçlerdir.
- ❖ Şaşırtma ve baskınlar Hititlerde kullanılan en önemli savaş taktikleridir.

HUKUK

Anadolu medeniyetleri içerisinde yazılı hukuk sistemine ilk sahip olan devlet Hititlerdir.

Güneş Tanrısı Arinna hak ve adaletin koruyucusu olarak kabul edilmiştir.

Mezopotamya kanunlarını geliştiren Hitiler'de aile, mülkiyet, ceza ve ticaret alanlarında sistematik devlet kanunları yapmışlardır. Kadın ve erkek her koşulda eşit sayılmış ve kanunlar önünde cinsiyet ayrımcılığı yapılmamıştır

Aile hukukunda başlık parası verme ve devlet nikâhı zorunludur.

Hititlerde davalar Saray Kapısı, Kralın Kapısı ve Yüksek Mahkeme adı verilen mahkemelerde görülmektedir.

Ölüm cezası; krala karşı gelmek ve büyücülük faaliyetlerini yapanlara uygulanırdı. Kralın ölüm cezasını kaldırma yetkisi vardır. Suçun konusu cinayet olursa kralın bile suçluyu affetme yetkisi yoktu.

Hukukun temeli fidiye esasına dayanmaktadır.

Telepinuş (Telepuni) döneminde Hitit tarihinde ilk defa veraset yasası çıkartılmıştır. Bu yasaların amacı taht kavgalarını önlemektir.

YAZI VE ANALLAR

- Hititler Asurlulardan öğrendikleri yazı sistemi ile Anadolu'da tarihi devirlere ilk giren millettir.
- Mısır Hiyeroglif ve Sümer çivi yazısını kullanmışlardır.
- Hititler zaman içerisinde kendi yazı sistemleri olan Hitit Hiyeroglif yazı sistemini oluşturdular. Bu yazı sistemini daha çok mühürlerde ve taş abidelerde kullandılar.
- Yapılan araştırmalarda 30 bin civarında yazılı tabletler bulunmuştur.
- Tabletlerde Hititçenin yanı sıra Hurice, Luwice, Sümerce ve Akatça kullanılmıştır.
- Kralların tanrılarına hesap verme zorunluluğundan dolayı Anallar adı verilen tabletlere yazılan yıllıklar ortaya çıkmıştır. Bu yıllıklarda krallar başarıları kadar mağlubiyetlerini de yazmışlardır.

Hitit anallarında olayların olduğu gibi anlatılması ve olayların kronolojik bir sıra ile verilmesinden dolayı bu yıllıklar dünyada tarihinde **objektif tarihçiliğin** ve sistematik tarihçiliğin ilk örnekleri sayılır.

TOPLUM YAPISI VE EKONOMİ

- ⇒ Hitit toplum yapısının en önemli özelliği Mısır ve Hint toplumdaki gibi katı bir ayırım söz konusu değildir.
- ⇒ Dünya tarihinin ilk düzenli medeni hukuk sistemini oluşturdular.
- ⇒ Kölelerin bile mülkiyet edinme, özgürlüklerini satın alma ve özgür bir insanla evlenme gibi hakları vardır.
- ⇒ Hitit kökenli olmayan Namra bir ülkeden sürülüp çıkarılan, savaşlarda esir alınan veya Hitit ülkesine sürgün edilen kişilerdir. Savaş ganimeti sayılan Namralar kölelerle birlikte ucuz işgücünü karşılamaktadırlar. Namraların çalıştıkları yerlerden ayrılmaları yasak olan Namraların hiçbir sosyal hakları yoktur.
- ⇒ Hititlerde ilk başlarda Anaerkil bir aile yapısı görülürken bu yapı zamanla erkek egemenliğine dönüşerek Ataerkil bir hal almıştır.
- ⇒ Hititlerde halkın başlıca geçim kaynağı tarım ve hayvancılıktır. Babil, Amurru, Ugarit, Arzawa ülkeleriyle ticaret devlet kontrolünde yapıyorlardı.
- ⇒ Hititler Şahhan adını verdikleri tımar sistemi ile ekonomilerini ayakta tutmaktaydılar. Bu sistemde ülke toprakları kralındır. Kral toprakların kullanım hakkını bazı görevliler veya halka verirdi.

Anadolu'da tımar sistemini ilk uygulayan devlet Hitit'lerdir.

- ⇒ Ereğli'deki İvriz Kabartmaları ve Yozgat'daki Yazılı Kaya Hititlerden kalma önemli eserlerdir.
- ⇒ Frigler tarafından yıkılmışlardır.

Hititlerin ilk zamanlarında,

- I. fethedilen toprakların yönetiminin prenslere verilmesi,
 - II. prenslerin kendilerine verilen topraklara karşılık, savaş sırasında kralın ordusuna katılacak asker ve araba temin etmesi,
 - III. ekonomilerinde hayvancılığın önemli bir yer tutması
- durumlarından hangilerinin feodal tımar sisteminin uygulandığını gösterdiği savunulabilir?**
- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III
(2009 /1)

Hattuşas'ta bulunan ve Hititlerle Mısırlılar arasında yapılan Kadeş Barışı ile ilgili olan metinde, antlaşmaya Hitit Kralı III. Hattuşili'nin mühür yanında, Hitit kraliçesi Pudelhepa'nın mühürü de basılmıştır.

Bu bilgi aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesidir ?

- A) Antlaşmanın eşit koşullar altında yapıldığının
B) İki devletin yöneticileri arasında akrabalık kurulduğunun
C) Antlaşmanın uzun süre yürürlükte kalacağını
D) Kraliçenin, devlet işlerinde söz sahibi olduğunun
E) Eski Anadolu'da, yasaların kadınları koruduğunun
(1999 / ÖSS)

Hititlerde tarih yazıcılığı ile ilgili aşağıdaki bilgilerden hangisi, tarafsız bir tarih yazıcılığı anlayışının bir göstergesidir ?

- A) Yıllıkların Sümer çivi yazısı ile yazılması
B) Yıllıkların, kralların yaptıkları işler konusunda bilgi vermek için yazılmaları
C) Kralların, zaferleri kadar yenilgilerini de yıllıklara yazdırmış olmaları
D) Yıllıkların, özellikle ünlü kralların dönemlerini içermesi
E) Yıllıkların edebi dille yazılmış olmaları
(1998 / ÖSS)

İlkçağ Anadolu uygarlıklarından Hititler ve Urartular Sümer çivi yazısını kullanırken Frigler, Lidyalılar ve İyonlar Fenike alfabesini kullanmışlardır.

Anadolu uygarlıkları arasındaki bu farklılıkların oluşmasında;

- I. Ticari faaliyetler
- II. Coğrafi konum
- III. Dini inanışlar

Özelliklerinden hangilerinin etkili olduğu söylenebilir?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) I ve III

Hititlerde,

- Kral tanrılara hesap vermek amacıyla zaferleri kadar yenilgilerini de yıllıklara yazdırmış,
- Kadeş Antlaşması'nda kralın yanı sıra kraliçenin de mührü basılmış,
- Feodal beylikler kaldırılarak yerlerine valiler atanmıştır.

Bu bilgilere bakılarak Hititlerde devlet yönetimi hakkında aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Kraliçenin devlet işlerinde söz sahibi olduğu
B) Teokratik nitelik taşıdığı
C) Merkezi devlete dönüştüğü
D) Halkın yönetime katıldığı
E) Monarşik özellik taşıdığı

Anadolu'da eski yerleşim merkezlerinde yapılan kazılar sonucunda;

- Diyarbakır Çayönü'nde orak, bıçak, tahıl öğütme taşları
- Konya Çatalhöyük'te ilk yerleşim kalıntıları bulunmuştur.

Buna göre, Anadolu ile ilgili;

- I. Üretici toplum yapısı görülmüştür.
- II. Kolonizasyon hareketleri başlamıştır.
- III. Yerleşik hayata geçilmiştir.

yargılarından hangileri söylenemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve III E) II ve III

FRİGLER (BRİGLER)

- Ege göçleri ile boğazlar yoluyla Anadolu'ya gelen Frigler bugünkü Ankara Polatlı yakınlarında başkent Gordion şehri olmak üzere Kral Gordios tarafından kurulmuşlardır.
- Kral Gordios'tan sonra krallarına Midas veya Gordios ünvanını vermişlerdir.
- Frigler ilk zamanlarda Hititler'e bağlı yaşarlarken daha sonra Hitit egemenliğine son vererek devletlerini kurdular.
- En önemli hükümdarları Kral Gordios'un oğlu olduğuna inanılan Midas'tır. Bu dönemde Orta ve Güney Anadolu'ya hâkim olmuşlardır.
- Midas zamanında Kimmer saldırıları sonucunda devlet yıkılmıştır.
- Krallıkla yönetilen Frigler'de soylular da yönetimde etkilidirler.
- Bölge itibari ile tarım ve hayvancılığı koruyan çok sert acımasız kanunlar yaptılar. Haksız yere öküz öldüren veya saban kıranın cezası ölümdür.
- Anadolu Medeniyetleri içerisinde Yığma Tümülüs mezar şeklini getiren devlettir.
- Geniş halk kitleleri için gösterişsiz mezarlar kullanılırken soylular için kent dışında görkemli yığma mezarlar yapılırdı. Midas Mezarı en önemli yığma Tümülüs mezar örneği sayılır.
- Frigler Fabl adı verilen hikâyecilik türünün ilk temsilcileridir.
- Fibula adı verilen çengelli iğneleri ilk defa kullanan millettir.
- Anadolu Uygarlıkları içerisinde Fenike alfabesini ilk kullanan uygarlıktır.
- Kaya mimarisi, halı dokuma, kuyumculuk, müzik aleti yapımı ve seramikte ileri gittiler.
- Megaron tipi ev mimarisi yaygındır.
- Tapates adı verilen halıları dünyaca ünlüdür.
- En önemli tanrıları bereket tanrıçası Kybele'dir. En önemi tapınakları Pessinus'dur. Pessinus, ana tanrıça Kibele kutsal yerleşmesiyle "Rahipler Devleti" adını alan antik bir Frig yerleşkesidir.

LİDYALILAR(M.Ö 687-M.Ö.546)

- ❖ Lidya bugünkü Küçük Menderes ve Gediz nehirleri arasında kalan bölgenin adıdır.
- ❖ İlk önceleri Hititlere daha sonra da Friglere bağlı olarak yaşadılar.
- ❖ M.Ö. 587’’de başkent Sardes şehri olmak üzere I.Giges zamanında devletlerini kurdular.
- ❖ Kral Alyates döneminde ülkelerini işgal eden Kimmer işgalinden kurtulmuşlardır.
- ❖ Anadolu hâkimiyeti için Medlerle mücadele ettiler.
- ❖ Kral Krezüs zamanında bütün Batı Anadolu Lidya hâkimiyetine girdi.
- ❖ Kral Krezüs zamanında Persler tarafından yıkılmıştır.
- ❖ Krallıkla yönetilen Lidyalılarda asiller ve tüccarlar da yönetimde etkilidirler.
- ❖ Lidyalılar Asurların başkenti Ninova’dan Efes’e kadar uzanan Kral Yolu denen ticaret yolunu yapmışlardır. Bu yol sayesinde ticaret gelişmiş, Mezopotamya kültürü Batı Anadolu’ya taşınmıştır.

Pers kralı Darius döneminde Efes'ten Persapolis'e kadar uzanan antik yola verilen isimdir. Bu yol sayesinde; Mezopotamya kültürü Batı Anadolu'ya yayıldı. Böylece Doğu ve batı kültürleri arasında etkileşim başladı

Tarihte takas usulüne dayalı ticarete ve ticarete kullanılan altın, gümüş çubuklara son vererek ilk defa madeni **PARAYI** icat ettiler.

Parayla birlikte tefecilik, bankacılık, serbest ticaret ekonomisi ve devlet sigortası kavramları gelişti. Başkent Sardes'te dünya tarihinin ilk serbest ticaret bölgesini kurdular

- 🔗 Dericilik, dokumacılık, maden işlemesi, çömlekçilikte ve kuyumculukta ilkçağda en ileri düzeye ulaşmışlardır.

- Anadolu uygarlıkları içerisinde düzenli ordular yerine ücretli ordu teşkilatını kuran Lidyalılar kısa sürede yıkıldı.

Ücretli askeri sitemi benimseyen Lidyalılarda ücretli askerler arasında dil, din ve kültür birlikteliğinin olmaması, vatan sevgisi kavramının oluşmaması devletin kısa sürede yıkılmasına neden oldu.

- Çok tanrılı dinlere inanmışlardır. Daha çok Yunan tanrılarına tapmışlardır. Tanrılarını insan şeklinde tasvir etmişlerdir.

İONYALILAR(İYONYALILAR)(M.Ö.1200-M.Ö.550)

İyonya: İzmir Körfezinden Güllük Körfezine kadar uzanan bölgeye verilen isimdir.

- ✓ M.Ö.1200'lerde Akalar tarafından kurulan bir uygarlıktır.
- ✓ Siyasi birlik kuramamışlardır. 12 site devleti kurmuşlardır. Bu şehirler Efes, Kolofon, Milet, Mydnos, Priene, Teos, Erythrae, Klazomenai, Foça, Smyrna (İzmir), Sisam ile Sakız şehirleridir.

Siyasi birlik kuramamalarında:

- ⊙ Koloniler arası ticari rekabet
- ⊙ Özgürlüklerine düşkün olmaları en önemli etkenlerdir.

- ✓ Şehir Devletleri önce Krallık, sonra Oligarşi ve en sonunda Demokrasi ile yönetildiler. Anadolu Uygarlıkları içerisinde demokrasi ile yönetilen tek medeniyettir.
- ✓ Olağanüstü dönemlerde ordu ve yönetimin yetkisini tek kişide toplanan Tiran adlı yöneticiler atarlardı. Tiranlık yönetimi de ilk defa İyon şehirlerinde görülür.
- ✓ Lidyalıların Kral Yolunda ticaret yapmalarına izin vermemelerinden dolayı deniz ticareti ile uğraştılar. Akdeniz ve Karadeniz’de çeşitli ticaret kolonileri kurdu-

Batum, Trabzon, Varna, Kefe, Napoli, Sinop, Marsilya ve Nis gibi yerlerde ticari koloniler kurdular.

İyon ve Yunan koloniciliğinin Fenike koloniciliğinden farkı kolonilerine **vatan gözüyle** bakmaları

- ✓ Bilim ve kültür alanında Anadolu'da en gelişmiş medeniyettir.

Bilim ve kültür alanında gelişmesinin başlıca sebepleri:

- ✎ Kolonilerden gelen kültür akışı
- ✎ Kral yolunun bitiş noktasında olması (Coğrafi Konum)
- ✎ Özgür düşünce ortamı
- ✎ Ahiret inancının olmaması
- ✎ Tarım ve ticarete zenginleşmeleri
- ✎ Diğer Anadolu Uygarlıklarından etkilenmeleri

Hipokrat, Herodot, Tales, Pisagor, Herakletios, Diyojen, Ksenefon, Anaksimandros İyonyada yetişen ünlü bilim adamlarıdır.

- ✓ Çok tanrılı dinsel inanışları olan İyonyalılar Yunan tanrılarına tapmışlardır. Tanrılarını insan şeklinde tasvir etmişlerdir. Tanrıların insanlardan tek farkı ölümsüz olmalarıdır.
- ✓ İyonyalılar dinsel ve kültürel özelliklerini aldıkları Yunan Medeniyeti ile Anadolu Medeniyetini zamanla kaynaştırmışlardır.
- ✓ Mimaride saray, tapınak, kütüphane ve tiyatrolar yaparak İon Nizamı denilen mimari tarzı ortaya çıkardılar. Artemis Tapınağı, Hera Tapınağı ve Apollo Tapınağı önemli eserleridir.
- ✓ Fenike alfabesini ve Mısırın güneş takvimini Yunan medeniyetine aktarmışlardır.
- ✓ Siyasi birliktelik kuramayan İyonyalılar Panionion adını verdikleri kültürel ve dinsel birliktelik kurmuşlardır.
- ✓ Homeros'un İlyada ve Odessa'sı önemli İyon destanıdır.
- ✓ Persler tarafından yıkıldı.

URARTULAR(HURİLER)

- ➡ Doğu Anadolu bölgesinde kurulan ilk ve tek uygarlıktır.
- ➡ Asya kökenli Huriler tarafından I. Sardur tarafından başkent Tuşpa (Van) olmak üzere devletlerini kurdular.
- ➡ Saltanat sistemi ile yönetildiler. Ülkeyi eyaletlere ayırarak başlarına En-nam adını verdikleri valilerce yöneterek merkezi otoriteyi güçlü tutmaya çalışmış-

larsa da zamanla valilerin yerini yerel bey ve prenslikler aldı.

Anadolu uygarlıkları içerisinde federatif yönetim tarzını benimseyen tek uygarlıktır.

- ➡ Haldi, Şivini ve Teişiba önemli tanrılarıdır. Toplam 80'e yakın tanrıları bulunmaktadır.

Anadolu uygarlıkları içerisinde ölümden sonra hayata inanan tek topluluktur. Mezarlarını ev ve oda şeklinde yaptılar. Urartu dininde, su kaynakları, mağaralar, dağlar, büyük ağaçlar ve kayalıklar kutsal sayılmaktaydı.

Mimaride çok ileri seviyeye ulaştılar. Çok sayıda savunma amaçlı kaleler, tarımı ve hayvancılığı geliştirmek için sulama kanalları, barajlar, su bentleri ayrıca karayolu, anıt mezarlar yaptılar.

Van Kalesi, Çavuş tepe, Altın tepe ve Toprak kale önemli kaleleridir. Ayrıca Kral Menua döneminde Şamran Kanalı inşa edilmiştir.

- ➡ Urartular Maden ve metal işlemeciliği ve kabartmacılıkta ileri dirler.
- ➡ Kendilerine özgü çivi yazısı geliştiren ve Hiyeroglif yazı sistemini kullanan Uratular konuşma dili olarak Huriceyi tercih etmişlerdir. Bu dil günümüzdeki Çeçenceye çok benzemektedir. Urartuca yazılı tabletler Johannes Friedrich tarafından günümüze tercüme edilmiştir.
- ➡ M.Ö 585'ler de Medler tarafından yıkıldı.

Tarihte ticaret alanında değiş-tokuş usulünün ortadan kalkmasını ve böylece, ekonomik hayatın büyük ölçüde gelişmesini sağlayan buluş aşağıdakilerden hangisidir ?

- A) Pusula B) Para C) Yazı
D) Takvim E) Kağıt
(1990 / ÖSS)

Urartuların mezarlarını oda ve ev biçiminde yapıp içine çeşitli eşyalar koymaları aşağıdakilerden hangisinin bir göstergesidir ?

- A) Ticaretle değiş-tokuş usulünü uyguladıklarının
 - B) Mimarlıkta geliştiklerinin
 - C) Birden fazla tanrıya inandıklarının
 - D) Barış içinde yaşadıklarının
 - E) Hayatın ölümden sonra da devam ettiğine inandıklarının
- (1994 / ÖSS)

Kayseri yakınlarındaki Kültepe'de yapılan arkeolojik kazılarda tabletler bulunmuştur. Daha çok ticaretle ilgili olan bu tabletler, Kültepe'nin Mezopotamya'da devlet kuran Asurluların bir ticaret merkezi olduğunu ortaya koymuştur.

Buna göre;

- I. Anadolu'da tarih çağları başlamıştır.
- II. Mezopotamya ile Anadolu arasında hiç-bir bağlantı yoktur.
- III. Anadolu ile Mezopotamya arasında ticaret yapılmıştır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) I, II ve III
- B) I ve III
- C) I ve II
- D) II ve III
- E) Yalnız II

Frig yasaları ekonomiyi koruma ve geliştirme mantığına dayanıyordu. Toprak anayı temsil eden tanrıça Kibele'de bereket ve doğurganlığı sembolize ediyordu.

Buna göre;

- I. Ticaret yolları üzerinde yaşadıkları
- II. Kralların dinsel otoriteyi de temsil ettikleri
- III. Üretimi kutsallaştırdıkları

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I, II ve III

EGE VE YUNAN MEDENİYETLERİ

Makedonya, Girit, Batı Anadolu ve Ege adalarında yaşayan kavimler tarafından ortaya çıkartılan uygarlıklardır. Konum itibari ile doğu ve batı medeniyetlerinin kaynaştığı medeniyettir. Anadolu, Mısır ve Mezopotamya medeniyetlerinden etkilenmişlerdir.

GİRİT UYGARLIĞI

- ❖ Ege bölgesinin en eski uygarlığıdır.
- ❖ Girit adasında ortaya çıkmıştır.
- ❖ Minos Uygarlığı olarak ta bilinir.
- ❖ Krallıkla yönetilmişlerdir. Krallığın merkezi Knossos Sarayıdır.
- ❖ Adadaki şehir ve sarayların etrafında savunma amaçlı kale surları bulunmamaktadır.

Şehir ve Saraylarda sur bulunmamasının nedenleri:

- ✓ Çok güçlü donanmaları
- ✓ Barışçı siyaset izlemelerine olan güven

- ❖ Deniz ticaretine önem veren Giritliler Mısır, Kıbrıs, Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkeleri ile ticaret yaptılar. Ticaret sayesinde Fenikeliler gibi doğu ve batı kültürleri arasında taşıyıcı rol oynadılar.
- ❖ Safran, Kalay, Vazo, Tunçtan yapılmış silahlar, kumaş ve kuyumculuk türü eşyalar ihraç etmişlerdir.
- ❖ Mimari alanında gelişen uygarlıkta çok katlı saraylar yapmışlardır. Knossos Sarayı en önemli mimari eserleridir.
- ❖ Girit Uygarlığında çok tanrılı bir dinsel yapı mevcuttur. Frigler'deki tanrıça Kybele'ye benzeyen tanrıça REA en önemli tanrılarıdır.
- ❖ Çivi yazısına benzeyen yazı kullandıysa da bu yazı sistemi henüz çözülememiştir.

- ✎ Temizliğe önem veren Giritlilerin caddelerde su giderleri ve şehirlerde kanalizasyon sistemleri bulunmaktadır.

M.Ö. 1200'lerde Dorlar tarafından yıkılmıştır

MİKEN UYGARLIĞI

- Girit Uygarlığına son veren Akalar tarafından kurulmuştur.
- Şehir devletleri halinde yaşadılar. En önemli şehirleri olan Miken'den dolayı uygarlığa bu ad verilmiştir.
- Siyasi tarihlerinin en önemli olayı Boğazlara egemen olmak için Kral Agamemnon zamanında Truvalılarla yapılan Truva Savaşıdır.

Truva Savaşları dünya tarihinde boğazlara egemen olmak için yapılan ilk savaştır.

- Krallık sistemi ile yönetilen Miken Uygarlığında soylulardan oluşan mecliste krala yardımcı olmaktadır
- Şato yapımında ilerdirler. Miken ve Tirins Şatoları en önemli mimari eserleridir.
- Ölümden sonraki hayata inandıklarından dolayı ölümlerini kuyu mezarlarına oturur vaziyette gömmüşlerdir. Kuyu mezarların haricinde örmeli kubbeleri ve anıt mezarlarda yapmışlardır.

YUNAN UYGARLIĞI

- ❖ M.Ö. 1200 'ler de Aka egemenliğine son veren Dorlar tarafından kuruldu.
- ❖ Polis adını verdikleri şehir devletleri halinde yaşadılar. Atina, Sparta, Korint, Tebai önemli şehir devletleridir.
- ❖ Siyasi birlik kuramamalarındaki en önemli etkenler:
 - ✓ Polis adı verilen şehir devletleri arasındaki siyasi ve ticari rekabet
 - ✓ Farklı demokrasi modelleri
 - ✓ Bağımsızlıklarına düşkün olmaları
- ❖ Siyasi birliktelik kuramayan Yunanlılar sadece Perslerle yapılan savaşlarda birlikte hareket etmişler diğer zamanlarda şehir devletleri arasında sürekli rekabet ve savaşlar yaşanmaktadır.
- ❖ Pers Savaşlarından sonra Atina ve Spartalılar arasında Yunanistan'a hâkim olmak için 27 yıl süren Palappones Savaşları ile zayıflayan şehir devletleri zamanla Makedonyalı Büyük İskender'in himayesine girdiler.
- ❖ Şehirlerin başlarında ilk zamanlarda krallar bulunsa da zamanla Aristokrasi, Tiranlık ve demokrasiye dönüşen yönetim tarzları olmuştur.

Dünya tarihinde demokrasi ile yönetilen ilk uygarlık Yunan Uygarlığıdır.

- ❖ Yunanistan'da şehir devletlerinin başında Arhon adı verilen yöneticiler bulunmaktadır. Bazı önemli arhonlar:
 - **DRAGON:** Kan davalarını önlemek için çok sert yasalar çıkardı. Bu yasalar asillerin haklarını korumaya yönelik olduğu için, halkı memnun etmedi. Yunanistan'da hukuk kurallarını ilk defa yazılı hale getirdi.
 - **SOLOON:** Borçlu oldukları için köle olanların köleliğini ve toprağa bağlı köleliği kaldırdı. Asillerin ellerinden toprakları alarak dünya tarihinde ilk toprak reformunu yaptı. Dört yüzler meclisini kurdu.
 - **KİLİSTENES:** Doğuştan ve zenginlikten kaynaklanan her türlü sınıf farklılıklarını kaldırdı. Beşyüzler meclisini kurdu. Gerçek anlamda Yunanistan'a demokrasiyi getirdi
 - **PİSİSTAROS:** Orta sınıfı güçlendirerek tarım, ticaret ve sanayi geliştirmeye çalıştı.
- ❖ Tarıma elverişli arazilerin az olması, macera arayışları, şehir devletlerinin hâkimiyetlerini genişletme isteği gibi nedenlerden dolayı Fenike ve İonyalıları gibi deniz koloncilığı ile uğraştılar. Kolonilerine vatan gözüyle baktıkları için Yunan kültürü geniş bir alana yayılmıştır. Halk geçimini zeytin, balıkçılık, hayvancılık ve ticaret ile sağlıyordu.
- ❖ Girit, Anadolu ve Mezopotamya medeniyetlerinden etkilenen Yunan Uygarlığında çok tanrılı bir dini inanış sistemi vardır. Tanrılarını insan boyutunda düşünmüşlerdir. Tanrılarla insanların tek farkı tanrılar ölümsüz, insanlar ölümlüdür. Dini hayatlarının en önemli özelliği gelişmeyi engellemeyen ve hayatta fedakârlık gerektirmeyen bir yapıda olmasıdır.
- ❖ Zeus, Apollon, Artemis, Athena, Ares, Afrodit, Poseidon, Hades ve Hermes önemli tanrı ve tanrıçalardır.
- ❖ Zeus adına dört yılda bir Olimpiyatlar adı verilen spor, müzik ve şiir yarışması düzenlenmiştir.

Olimpiyatlar siyasi birliktelik kuramayan Yunanistan'da kültürel birlikteliği sağlamıştır. İlk Olimpiyat oyunları M.Ö. 776'da yapılmıştır.

- ❖ Dinin günlük hayatta baskı meydana getirmemesi Yunanistan'da bilimin gelişmesine neden oldu. Felsefe, tarih, tıp, aritmetik, geometri, astronomi alanlarında ilerlemeler kaydetmişlerdir. Aristo, Sokrat, Eflatun (Platon), Meton, Tukidides, Herodotes, Hipokrat, Ksenofon gibi önemli filozof ve bilim adamları yetiştirdiler.

- ❖ Tarih ilk defa Yunan Uygarlığında bir bilim olarak ortaya çıktı.
- ❖ Yunan medeniyetinde yaşayan halk; soylular, tüccarlar, köylüler ve köleler olmak üzere toplumsal sınıflara bölünmüştür.
- ❖ Güzel konuşmaya ve tiyatroya önem vermişlerdir. Tiyatro ilk defa Yunan edebiyatında görülür. İlyada ve Odesa önemli destanlarıdır
- ❖ Lidya'nın parasını, Fenike'nin alfabesini, Mısırın takvimini geliştirip Roma'ya uygarlığına aktarmışlardır.

Atina şehir devletinde halkın yardımıyla başa geçen Klis-tenes, sınıf ayrılığını ortadan kaldırmaya çalışmış, Halk Meclisi kurmuş ve bu meclise geniş yetkiler vermiştir.

Klistenes'in bu reformlarla ulaşmak istediği amaç aşağıdakilerden hangisidir ?

- A) Halkın ülke dışına göçünü önlemek
 - B) Kanunları yazılı hale getirmek
 - C) Halkı dış saldırılara karşı korumak
 - D) Yunan şehir devletlerini birleştirmek
 - E) Halkın yönetime katılımını artırmak
- (1993 / ÖSS)

İlkçağda İyonya 'da;

- Tales ilk kez güneş tutulmasını hesaplamış,
- Pisagor ilk kez Dünya'nın yuvarlak olduğunu ileri sürmüştür.

İyonya'daki bu gelişmeler aşağıdakilerden hangisini gösterir ?

- A) Çeşitli etnik grupların bir arada yaşadığını
 - B) Bilimsel çalışmalar yapıldığı
 - C) Yöneticilerin sık sık değiştiği
 - D) İlk yerleşim yerlerinin burada kurulduğunu
 - E) İnsanların gelir düzeyine göre sınıflara ayrıldığını
- (1994 / ÖSS)

Eski Mısır'da tıp, eczacılık ve insan bedeni ile ilgili bilgiler ileri düzeyde idi.

Aşağıdakilerden hangisinin bu durumda rolü olduğu söylenebilir?

- A) Ölümlerin mumyalanması
- B) Düşünce özgürlüğünün ileri düzeyde olmaması
- C) Tanrı-kral anlayışının egemen olması
- D) Tarım üretiminin temel geçim kaynağı olması
- E) Mimari alanda ileri bir düzeye ulaşılması

HELEN UYGARLIĞI

- ✓ M.Ö. 7.yy'da Makedonya'da kurulan devlet II. Filip zamanında Yunanistan'ı ele geçirerek Helen birliğini kurdu.
- ✓ MÖ 338 yılında Chaeronea Muharebesi'nde II. Filip Thebai ve Atina kuvvetlerini yenilgiye uğratan Kral Filip kendi kontrolü altında Korint Birliği'ni kurdu. Hemen ardından birliğin lideri seçildi ve Doğu'daki Pers İmparatorluğu'na karşı bir sefer planlandı.
- ✓ Filip'in ölümünden sonra devletin başına Aristo'nun da öğrencisi olan Aleksander (İskender) geçer.
- ✓ Makedonyalı İskender, İyonya şehir devletlerini Pers istilasından kurtarmak için MÖ. 334 yılında babasının planladığı Doğu (Asya) seferine çıkar. Büyük İskender Pers Kralı III. Darius'u tahttan devirerek tüm Pers İmparatorluğu hâkimiyetindeki toprakları ele geçirdi. Bu sefer sonunda Helenizm adı verilen melez uygarlık doğar.

Helenizm: Doğu ve batı kültürlerinin kaynaşması sonucunda ortaya çıkan uygarlıktır. Eski Yunan kültürü ile doğu medeniyetinin kaynaşım MÖ 330-30 yılları arasında sürececek olan bu kültürün oluşmasında Yunan, Anadolu, İran, Mezopotamya ve Mısır medeniyetlerinin etkisi olmuştur

- ✓ Doğu seferine çıkan İskender Hindistan'a kadar uzanan büyük bir imparatorluk kurmuş olan İskender M.Ö.323'de Babil'de ölmesi üzerine imparatorluk üçe ayrıldı.

ANTİGONİTLER

- Makedonya'da kuruldu

SELEVKOSLAR

- Anadolu'dan Hindistan'a kadar uzanan alanda kuruldu

PTOLEMELER

- Mısır'da kuruldu.

Selevkoslar krallığının parçalanmasıyla da Anadolu da;

Bergama Krallığı	Pontos Krallığı	Kapodokya Krallığı	Bitinya Krallığı
------------------	-----------------	--------------------	------------------

- ✓ Helenizm döneminde önemli ticaret ve kültür merkezleri kuruldu. İskenderiye ve İskenderun bu merkezlerden en önemlileridir.
- ✓ Doğu kültüründeki dini anlayıştan etkilenilmiştir. Rahip Kral anlayışı bu etki ile doğdu.
- ✓ Tıp, astronomi, edebiyat, coğrafya alanlarında ileri seviyeye ulaşılar. Matematikte Batlamyus ve Arşimet, Astronomide Hipparkos, coğrafyada Erastostenes, Geometride Öklit ve Apollonios Helenizm döneminin önemli bilim adamlarıdır.
- ✓ Bergama Asklepiyon sağlık merkezi ve İkiyüzbin ciltlik kütüphane ile deriden üretilen Parşömen kağıdı ile Anadolu'nun önemli kültür merkezi konumundadır.

Asklepiyon Sağlık Merkezi dünyanın sistemli ilk devlet hastanesi olarak kabul edilmektedir.

- ✓ Zeus Tapınağı, İskenderiye Feneri, Asklepiyon Sağlık Merkezi en önemli mimari eserleridir.

Diyarbakır yakınlarında bulunan Çayönü yerleşim yeri-ne ait aşağıdaki bilgilerden hangisinin, erken dönem-lerde bile malzemelerin yer değiştirdiğine ve olası bir ticaretin varlığına kanıt olduğu savunulabilir?

- A) Av etkinliklerinde evcilleştirilmiş köpeklerin kullanılması
- B) Tarımsal etkinliklerde değirmen taşları ve orakların kullanılması
- C) Kolye yapımında çeşitli renklerde taş boncuklarla deniz kabuklarının kullanılması
- D) Girişleri çatıda olan tahıl ambarlarının bulunması
- E) MÖ 7000 yılına tarihlenen en eski dokuma parçasının bulunması

2012 YGS

ROMA UYGARLIĞI

%İlkçağın en büyük sömürgeci devletidir.

%İtalya Yarımadası ve Akdeniz çevresinde kurulan bu uygarlığa adını veren Roma şehri, M.Ö. 753 yılında Romulus tarafından kurulmuştur.

%M.Ö. 753 yılında İtalya da İtalik ve Etrüksler tarafından kuruldu.

%Roma Uygarlığı tarihi Krallık, Cumhuriyet ve İmparatorluk olmak üzere üç kısma ayrılır.

%Krallık döneminde, kral Kuria adı verilen halk meclisi tarafından seçilmiştir.

%Cumhuriyet Döneminde devlet Konsül adı verilen iki yüksek memur tarafından yönetilmiştir. Konsüller birbirleri-ne ve Senato adı verilen meclise karşı sorumluydular.

%Julius Caesar ile Roma'da Cumhuriyet Dönemi sona ermiştir. M.Ö. 27'de Oktavianus'a Augustus unvanı verilerek "İmparatorluk Dönemi" başlamıştır.

%Roma İmparatorluğu Kavimler göçünden sonra 395'de Doğu ve Batı olmak üzere ikiye bölünecektir. 476'da Batı Roma; 1453'de Doğu Roma yıkılacaktır.

%Roma uygarlığında halk üç gruba ayrılmıştır. Bunlar;

Patriciler: Romalı soylulardır. Tam vatandaşlardır. Mülk sahibi olabilme, ticaret yapabilme, devlet memuru olabilme, oy kullanma hakları bulunmaktaydı.

✓ Plepler: Roma'ya sonradan gelen özgürlerdir. Küçük çiftçiler, zanaatkarlar ve tüccarlardan oluşan bu grubun siyasi hakları yoktur.

✓ Miras, aile, borç gibi düzenlemeleri içeren bu kanunlar günümüz Avrupa Hukukunun temeli sayılır.

✗ Patriciler ve Plepler arasındaki mücadeleler sonucunda Yunan kanunlarından ve Roma gelenekler yararlanılarak On İki Levha Kanunları ortaya çıktı.

✗ Önceleri çok tanrılı dinsel inanışları olan Roma Uygarlığında 312 Milano Fermanı ile Hristiyanlık serbest bırakılmış 381 yılında ise bu dini resmi devlet dini olarak kabul etmişlerdir.

✗ Ordunun temelini Lejyon adını verdikleri birlikler oluşturur. Roma İmparatorluğunda düzenli kara ve deniz kuvvetleri ile tüm Akdeniz çevresini sömürge haline getirdiler. Kartacalılarla yaklaşık 100 yıl sürecek olan Pön Savaşlarını kazanarak Kartaca'yı himayeleri altına aldı.

✗ Fenike Alfabetine ve Mısır'ın Güneş takvimine son şeklini vermişlerdir. Günümüzde kullanılan Latin Alfabesi ve Miladi Takvim Romalılarca son şeklini almıştır.

✗ Anadolu'da İstanbul'da Bozdoğan Kemeri, Çemberlitaş, Dikilitaş, Ankara'da Augustus Tapınağı, Roma Hamamı, Antalya'da Aspendos Tiyatrosu günümüze gelen önemli mimari eserlerdir.

✗ Gazete ilk defa Roma Uygarlığında ortaya çıktı.

BİZANS İMPARATORLUĞU (395-1453)

- 395 yılında İmparator Teodosius ülkeyi ikiye ayırarak oğulları arasında paylaştırdı. Büyük oğlu Arkadius'a Doğu ülkelerini küçük oğlu Honorius'a Batı ülkelerini vermesi ile ortaya çıkan Bizans dünya tarihinin en uzun süre ayakta kalan devletidir.(1056 yıl)
- Bizans İmparatorluğu'nda 12 sülale başa geçti.
- Hristiyan, Grek ve Doğu uygarlıkları Bizans Uygarlığının ortaya çıkmasına sebep olmuştur.
- Batı Romanın aksine Hristiyanlığın Ortodoks mezhebini, Latince yerine Grekçeyi tercih ettiler.
- Justinianus Kanunları Bizans hukuk sisteminin temelini atması ve On İki Levha kanunlarının devamı sayılması bakımından önemlidir.
- Ayasofya, Aya İrini, Hora Sergios (Kariye Camii) ve Baküs kiliseleri ile Binbirdirek ve Yerebatan Sarnıçları önemli mimari eserleridir
- Fatih Sultan Mehmet tarafından yıkıldı.